

**Informacija o potpisivanju Ugovora o projektu za finansiranje
Projekta unaprjeđenja željezničke infrastrukture na dionici Golubovci – Bar
koji će biti zaključen između Ministarstva saobraćaja, Željezničke infrastrukture
Crne Gore AD - Podgorica i Evropske banke za obnovu i razvoj**

U cilju unaprjeđenja željezničke infrastrukture i modernizacije pruge Vrbnica – Bar, Ministarstvu saobraćaja su kroz Investicioni okvir za Zapadni Balkan (ZIO), odobrena bespovratna sredstva u ukupnom iznosu 112,620,642.00 eura. Grant WB-IG09-MNE-TRA-01 u navedenom iznosu, odobren je 8. decembra 2023. godine na sastanku Upravnog odbora ZIO. Opredijeljena sredstva namijenjena su za projekat rekonstrukcije pruge u dužini od oko 39,6 km otvorene pruge od stanice Golubovci do stanice Bar, 17 km staničnih kolosjeka i 6 km manevarskih kolosjeka, do 10 željezničkih stanica i stajališta, do 11 mostova, signalno-sigurnosni i telekomunikacioni sistemi, kao i kontaktna mreža i elektrovučna postrojenja na dionici između Bara i Podgorice.

Pruga Vrbnica - Bar predstavlja osnovnu željezničku liniju na teritoriji Crne Gore i dio je međunarodne željezničke linije Beograd - Bar, koja povezuje Crnu Goru i Luku Bar sa Zapadnim Balkanom i zemljama Centralne Evrope, odnosno sa Transevropskom transportnom mrežom (TEN-T) i koridorima VII i X. Zbog nedovoljnog održavanja, koje je dovelo do propadanja nadgradnje, brzina vožnje je smanjena na 70 km/h na najvećem dijelu dionice Golubovci–Bar. Pored toga, ograničenja od 20 km/h i 50 km/h uvedena su na dionicama zahvaćenim klizištima (između Sutomora i Bara, te između Virpazara i Sutomora). Realizacija ovog projekta doprinijeće poboljšanju nivoa usluga, podsticanju modalnog preusmjerenja sa drumskog na željeznički transport, unaprjeđenju ukupne održivosti željezničkog sistema, kao i smanjenju troškova transporta.

Projekat „Rekonstrukcija željezničke dionice Golubovci – Bar“ predstavlja nastavak aktivnosti na modernizaciji željezničke infrastrukture na pravcu Bar–Golubovci i dio je šireg finansijskog aranžmana koji uključuje sredstva Evropske investicione banke (EIB), Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) i bespovratna sredstva Evropske unije. Finansiranje projekta predviđeno je kroz kreditni aranžman sa EIB u iznosu od 63.000.000,00 eura i EBRD u iznosu od 50.000.000,00 eura, uz korišćenje odobrenih bespovratnih sredstava Evropske unije/WBIF.

Pravni osnov za zaključivanje predmetnog ugovora predstavlja Zakon o budžetu Crne Gore za 2026. godinu i Odluka o zaduživanju Crne Gore za 2026. godinu, gdje je predviđeno zaključivanje kreditnog aranžmana sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) i Evropskom investicionom bankom (EIB) za potrebe Željezničke infrastrukture Crne Gore (ŽICG), a za potrebe finansiranja „Projekta modernizacije elektrificirane jednokolosječne pruge na dionici Bar-Golubovci, uključujući klizište Ratac i tunel Sozina“, u ukupnom iznosu od 113.000.000,00 eura.

Sastavni dio Ugovora o kreditu je Ugovor o projektu kojim je „Željeznička infrastruktura Crne Gore“ AD – Podgorica (ŽICG AD) definisana kao nosilac projekta, odnosno tijelo nadležno za implementaciju projekta, dok Ministarstvo saobraćaja obezbjeđuje sektorski nadzor i podršku. Ovim ugovorom precizirane su obaveze Ministarstva saobraćaja i ŽICG AD u pogledu usklađivanja sa EU regulativom, ekološkim i socijalnim standardima, finansijskim izvještavanjem i sprovođenjem plana praćenja definisanih ciljeva.

U skladu sa navedenim, u prilogu ove informacije nalazi se predlog Ugovora o projektu koji dostavljamo na upoznavanje i saglasnost. Predmetni Ugovor biće zaključen između Ministarstva saobraćaja, ŽICG AD i EBRD, dok će Ugovor o kreditu biti zaključen između Ministarstva finansija i EBRD.

(Broj projekta: 55166)

UGOVOR O PROJEKTU

(PROJEKAT REKONSTRUKCIJE ŽELJEZNIČKE PRUGE GOLUBOVCI–BAR)

između

MINISTARSTVA SAOBRAĆAJA CRNE GORE

i

ŽELJEZNIČKE INFRASTRUKTURE CRNE GORE AD PODGORICA

i

**EVROPSKE BANKE
ZA OBNOVU I RAZVOJ**

Sačinjen dana [_____] 2026. godine

SADRŽAJ

ČLAN I – STANDARDNI USLOVI; DEFINICIJE	1
Paragraf 1.01. Uključivanje Standardnih uslova u Ugovor.....	1
Paragraf 1.02. Definicije	1
Paragraf 1.03. Tumačenje	3
ČLAN II – REALIZACIJA PROJEKTA	4
Paragraf 2.01. Obaveze u vezi sa Projektom.....	4
Paragraf 2.02. Jedinica za implementaciju projekta	4
Paragraf 2.03. Nabavke	5
Paragraf 2.04. Obaveze usklađenosti u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja.....	5
Paragraf 2.05. Konsultanti.....	6
Paragraf 2.06. Učestalost izveštavanja i zahtjevi za dostavljanje izveštaja	6
ČLAN III – FINANSIJSKE I OPERATIVNE OBAVEZE.....	9
Paragraf 3.01. Finansijske evidencije i izveštaji	9
Paragraf 3.02. Ograničavajuće finansijske obaveze	10
Paragraf 3.03. Poslovanje i obavljanje djelatnosti	11
Paragraf 4.01. Otkazivanje i obustava.....	11
Paragraf 4.02. Obavještenja	11

UGOVOR O PROJEKTU

UGOVOR sačinjen dana [_____] 2026. godine između:

MINISTARSTVA SAOBRAĆAJA CRNE GORE, koje zastupa ministar saobraćaja (u daljem tekstu: „Ministarstvo saobraćaja“),

ŽELJEZNIČKE INFRASTRUKTURE CRNE GORE AD PODGORICA (u daljem tekstu: „Subjekat projekta“), i

EVROPSKE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ (u daljem tekstu: „Banka“).

PREAMBULA

BUDUĆI DA je, na osnovu ugovora o zajmu zaključenog na datum ovog Ugovora, zaključenog između Crne Gore kao Zajmoprimca i Banke (u daljem tekstu: „Ugovor o zajmu“, kako je definisan u Standardnim uslovima), Banka pristala da Zajmoprimcu odobri zajam u iznosu od 50 miliona eura, pod uslovima i u skladu sa odredbama utvrđenim ili navedenim u Ugovoru o zajmu, ali isključivo pod uslovom da Subjekt projekta preuzme obaveze utvrđene ovim Ugovorom; i

BUDUĆI DA je Subjekat projekta, imajući u vidu zaključenje Ugovora o zajmu između Banke i Zajmoprimca, pristao da preuzme obaveze utvrđene ovim Ugovorom.

STOGA su ugovorne strane saglasne kako slijedi:

ČLAN I – STANDARDNI USLOVI; DEFINICIJE

Paragraf 1.01. Uključivanje Standardnih uslova u Ugovor

Sve odredbe Standardnih uslova Banke od 1. maja 2025. godine ovim se uključuju u ovaj Ugovor i primjenjuju se na njega sa istom pravnom snagom i dejstvom kao da su u cjelosti sadržane u ovom Ugovoru.

Paragraf 1.02. Definicije

Kad god se koriste u ovom Ugovoru (uključujući Preambulu i Priloge), osim ako je drugačije navedeno ili kontekst zahtijeva drugačije, izrazi definisani u Preambuli imaju značenja koja su im u njoj data, izrazi definisani u Standardnim uslovima i Ugovoru o zajmu imaju značenja koja su im u njima data, dok sljedeći izrazi imaju sljedeća značenja:

„Povezani objekti“

označavaju sljedeće komponente duž trase Golubovci–Bar, koje Sufinansirer zasebno finansira na osnovu Ugovora o sufinansiranju i Ugovora o grantu: tunel Sozina, tri kraća tunela (Tanki, Ratac i Šušanj) i most Tanki Rt.

„Odobrenje“	označava svaku saglasnost, registraciju, podnesak, sporazum, ovjeru, potvrdu, licencu, odobrenje, dozvolu, ovlašćenje ili izuzeće koje izdaje, daje ili sprovodi bilo koji Organ javne vlasti, bilo izričitom radnjom ili tako što se smatra izdatim, datim, uskraćenim ili odbijenim zbog nepostupanja u određenom roku, kao i sva odobrenja ili saglasnosti organa društva, povjerilaca i akcionara.
„Ključni dobavljač“	označava dobavljače i poddobavljače koji obezbjeđuju robu, opremu ili materijale od suštinskog značaja za Projekat.
„Pravila EIB-a o nabavkama“	označavaju Vodič Evropske investicione banke (EIB) za nabavke iz marta 2024. godine, uključujući i povremene izmjene i dopune, osim ako se ugovorne strane pisanim putem ne dogovore drugačije.
„Akcioni plan za zaštitu životne sredine i društvena pitanja“	označava plan mjera za ublažavanje i unapređenje u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja, čija je kopija priložena ovom Ugovoru kao Prilog 1, uključujući i povremene izmjene i dopune uz prethodnu pisanu saglasnost Banke, u skladu sa Paragrafom 2.04(e).
„Propisi u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja“	označavaju svaki mjerodavni propis u bilo kojoj relevantnoj jurisdikciji koji se odnosi na zaštitu životne sredine, zaposlenih, zajednica ili lica na koja Projekat utiče.
„Pitanje zaštite životne sredine i društvenih pitanja“	označava svako pitanje uređeno bilo kojim Propisom u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja, bilo kojim Zahtjevom u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja ili Akcionim planom za zaštitu životne sredine i društvena pitanja.
„Zahtjevi u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja“	označavaju Zahtjeve u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja od 1 do 8 i zahtjev 10 (ili, u zavisnosti od konteksta, bilo koji od tih zahtjeva) od 22. oktobra 2024. godine, koji se odnose na Politiku Banke u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja od 22. oktobra 2024. godine.
„Poslovna godina“	označava poslovnu godinu Subjekta projekta koja počinje 1. januara svake godine.

„Organ javne vlasti“	označava vladu Zajmoprimca ili bilo koje njegove političko-teritorijalne jedinice, na državnom, regionalnom ili lokalnom nivou, kao i svaku agenciju, organ, ogranak, ministarstvo, regulatorno tijelo, sud, centralnu banku ili drugi subjekt koji vrši izvršna, zakonodavna, sudska, poreska, regulatorna ili upravna ovlašćenja ili funkcije države ili bilo koje njene jedinice, odnosno ovlašćenja ili funkcije koje se na njih odnose (uključujući nadnacionalna tijela), kao i sve funkcionere, zastupnike i predstavnike svakog od prethodno navedenih subjekata.
„Plan praćenja zelenog projekta“	označava plan dogovoren sa Bankom, kojim se utvrđuju ključni pokazatelji učinka koji se odnose na tranziciju ka zelenoj ekonomiji, klimatski rizik i usklađenost sa ciljevima Pariskog sporazuma, sadržan u Prilogu 2, uključujući povremene izmjene i dopune uz prethodnu pisanu saglasnost Banke.
„Pariski sporazum“	označava međunarodni ugovor usvojen na 21. zasjedanju Konferencije strana Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (FCCC/CP/2015/10/Add.1).
„PIU“	označava jedinicu za implementaciju projekta iz Paragrafa 2.02.
„Ovlašćeni predstavnik Subjekta projekta“	označava izvršnog direktora Subjekta projekta.
„Statut“	označavaju prečišćeni tekst Statuta Subjekta projekta od 30. juna 2026. godine.
„Metodologija obračuna naknada za pristup željezničkoj infrastrukturi“	označava sistem naknada koje Subjekat projekta, u svojstvu upravljača infrastrukture, primjenjuje prema željezničkim prevozniciima za pristup i korišćenje svoje željezničke mreže i infrastrukture.
„Angažman za reformu sektora i jačanje regulatornih kapaciteta“	označava jačanje kapaciteta nedavno osnovane Agencije za željeznice, koje će biti sprovedeno uz podršku Ministarstva saobraćaja i finansirano sredstvima tehničke saradnje koja će obezbijediti Banka, kako je bliže utvrđeno u Paragrafu 2.01(b).

Paragraf 1.03. Tumačenje

U ovom Ugovoru, upućivanje na određeni član, Paragraf ili prilog, osim ako je u ovom Ugovoru navedeno drugačije, tumači se kao upućivanje na taj član ili Paragraf ovog Ugovora, odnosno na prilog ovom Ugovoru.

ČLAN II – REALIZACIJA PROJEKTA

Paragraf 2.01. Obaveze u vezi sa Projektom

(a) Subjekt projekta realizuje Projekat uz podršku i pod sektorskim nadzorom Ministarstva saobraćaja. U tu svrhu, osim ako se Banka saglasi drugačije, Subjekt projekta:

(1) realizuje Projekat kako je utvrđeno u Prilogu 1 Ugovora o zajmu;

(2) preduzima sve radnje potrebne da se obezbijede odgovarajuća sredstva za završetak Projekta, uključujući, naročito, korišćenje sredstava Zajma, kao i sredstava iz Ugovora o sufinansiranju i Ugovora o grantu, isključivo za realizaciju Projekta kako je utvrđeno u Prilogu 1 Ugovora o zajmu; i

(3) u roku od dvije godine od datuma ovog Ugovora, obezbjeđuje da svi nedostaci utvrđeni u izvještaju o akcionom planu, koji je izradilo društvo MADSEC Cybersecurity Services, dana 8. jul 2024. godine, budu otklonjeni u skladu sa razumnim standardom.

(b) Ministarstvo saobraćaja, u svakom slučaju u roku od dvije godine od datuma ovog Ugovora, obezbjeđuje: (i) da se Metodologija za obračun naknade za pristup željezničkoj infrastrukturi ažurira radi potpunog usklađivanja sa Direktivom 2012/34/EU; i (ii) da Agencija za željeznice sprovede preporuke iz Projektnog zadatka reforme sektora i jačanje regulatornih kapaciteta. Glavni ciljevi ovog projektnog zadatka su pružanje podrške radu Agencije za željeznice, kao i Subjekta projekta, u skladu sa zahtjevima EU i širim primjerima dobre prakse, kroz (1) podršku u jačanju regulatornih kapaciteta za primjenu Metodologije za obračun naknade za pristup željezničkoj infrastrukturi (TAC); (2) podršku dugoročnijem razvoju Agencije za željeznice i Subjekta projekta, u periodu od dvije godine; i (3) obezbjeđivanje obuke za zaposlene i rukovodstvo Agencije za željeznice i Subjekta projekta.

(c) Za potrebe ovog Ugovora:

(1) sva upućivanja na „Zajmoprimca“ u Paragrafima 4.02, 5.01(b) i 5.02(c)(iii) Standardnih uslova smatraju se upućivanjima na Subjekt projekta, a obaveze utvrđene u tim odredbama primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na Subjekt projekta; i

(2) sva upućivanja na „Ugovor o zajmu“ u Paragrafima 4.02(a), 4.03, 4.04 i 5.02(c) Standardnih uslova smatraju se upućivanjima na ovaj Ugovor.

Paragraf 2.02. Jedinica za implementaciju projekta

Radi koordinacije, upravljanja, praćenja i ocjenjivanja svih aspekata realizacije Projekta, uključujući nabavku robe, radova i usluga, kao i konsultantskih usluga za potrebe Projekta, Subjekta projekta, osim ako sa Bankom nije dogovoreno drugačije, osniva i tokom čitavog perioda realizacije Projekta održava jedinicu za implementaciju projekta sa odgovarajućim resursima i stručno osposobljenim osobljem, u skladu sa opisom poslova prihvatljivim za Banku.

Paragraf 2.03. Nabavke

Za potrebe Paragrafa 4.03 Standardnih uslova, osim ako se Banka saglasi drugačije, Subjekat projekta postupa u skladu sa Pravilima EIB-a o nabavkama i obezbeđuje da se sva roba, radovi i usluge, kao i konsultantske usluge potrebne za Projekat, koje se finansiraju iz sredstava Zajma, nabavljaju u skladu sa tim pravilima.

Paragraf 2.04. Obaveze usklađenosti u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja

Ne dovodeći u pitanje opštost Paragrafa 4.02(a), 4.04(a)(ii), 4.04(a)(iv) i 5.02(c)(iii) Standardnih uslova, i osim ako se Banka saglasi drugačije:

(a) Subjekt projekta realizuje Projekat i obavlja svoje poslovanje i djelatnosti u skladu sa Zahtjevima u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja i obezbeđuje da svaki izvođač postupa na isti način.

(b) Subjekat projekta obezbeđuje da svaki Ključni dobavljač preduzme odgovarajuće mjere radi adekvatnog sprječavanja i ublažavanja, na način prihvatljiv za Banku, svih rizika povezanih sa Pitanjima zaštite životne sredine i društvenih pitanja koji se odnose na Ključne dobavljače, a koji su utvrđeni tokom početne procjene rizika ili kontinuiranog praćenja Projekta.

(c) Subjekat projekta obezbeđuje, i omugućava da svaki izvođač obezbijedi, da se rizicima i uticajima na životnu sredinu i/ili društvena pitanja koji proizlaze iz Povezanih objekata upravlja i da se oni ublažavaju u skladu sa mjerodavnim pravom, dobrom međunarodnom praksom i ciljevima Zahtjeva u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja od 1 do 8 i zahtjeva 10.

(d) Ne dovodeći u pitanje prethodno navedeno, Subjekat projekta savjesno sprovodi i poštuje Akcioni plan za zaštitu životne sredine i društvena pitanja i prati sprovođenje tog plana u skladu sa odredbama o praćenju sadržanim u njemu.

(e) Subjekat projekta i Banka mogu se povremeno sporazumno izmijeniti Akcioni plan za zaštitu životne sredine i društvena pitanja kao odgovor na promjene okolnosti u vezi sa Projektom ili Subjektom projekta, nepredviđene događaje i rezultate praćenja. Ne dovodeći u pitanje opštost prethodno navedenog,

(1) ako postoji bilo koji negativan uticaj ili pitanje u oblasti zaštite životne sredine ili društvenih pitanja koji Akcionim planom za zaštitu životne sredine i društvena pitanja nije uopšte predviđen niti razmatran, odnosno nije predviđen ili razmatran u pogledu svoje ozbiljnosti,

(2) ako bilo koja mjera za ublažavanje uticaja utvrđena Akcionim planom za zaštitu životne sredine i društvena pitanja nije dovoljna da se uticaj na životnu sredinu ili društvena pitanja otkloni ili svede na nivo predviđen odgovarajućim Zahtjevima u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja, u roku utvrđenom Akcionim planom za zaštitu životne sredine i društvena pitanja, ili

(3) ako Subjekat projekta, Banka, inspekcija bilo kog regulatornog organa ili organa nadležnog za sprovođenje propisa, odnosno bilo koja revizija sprovedena u skladu sa Paragrafom 2.05(e), utvrdi bilo kakvu materijalnu neusklađenost sa Akcionim planom za zaštitu životne sredine i društvena pitanja ili sa bilo kojim Propisom u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja,

Subjekat projekta, čim to bude razumno izvodljivo i uz saglasnost Banke, izrađuje i u Akcionim planu za zaštitu životne sredine i društvena pitanja uključuje dodatne ili izmijenjene mjere za ublažavanje koje mogu biti potrebne radi postizanja usklađenosti sa Zahtjevima u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja, Akcionim planom za zaštitu životne sredine i društvena pitanja ili Propisima u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja, u svakom slučaju na način prihvatljiv za Banku.

Paragraf 2.05. Konsultanti

(a) Radi pomoći u realizaciji Projekta, Subjekat projekta, osim ako sa Bankom nije dogovoreno drugačije, angažuje ili obezbjeđuje angažovanje, prema potrebi, i koristi usluge konsultanata čije su kvalifikacije, iskustvo i projektni zadatak prihvatljivi za Banku, uključujući:

(1) konsultante koji će pomagati PIU u realizaciji Projekta i sprovođenju Akcionog plana za zaštitu životne sredine i društvena pitanja;

(2) konsultante za nadzor nad radovima na Projektu; i

(3) sve druge konsultante koji se angažuju radi pomoći u realizaciji Projekta.

(b) Radi pomoći u realizaciji Projekta, Ministarstvo saobraćaja, za potrebe Angažmana za reformu sektora i jačanje regulatornih kapaciteta i osim ako sa Bankom nije dogovoreno drugačije, angažuje ili obezbjeđuje angažovanje, prema potrebi, i koristi usluge konsultanata čije su kvalifikacije, iskustvo i projektni zadatak prihvatljivi za Banku.

(c) Subjekat projekta i Ministarstvo saobraćaja svim konsultantima angažovanim da im pomažu u pitanjima koja se odnose na Projekat ili poslovanje Subjekta projekta (odnosno, zavisno od slučaja, Ministarstva saobraćaja), bez naknade stavlja na raspolaganje sve prostorije, sredstva i podršku potrebne za obavljanje njihovih poslova, uključujući kancelarijski prostor, opremu i materijal za fotokopiranje, sekretarske usluge i prevoz, kao i svu dokumentaciju, materijale i druge informacije koji mogu biti od značaja za njihov rad.

Paragraf 2.06. Učestalost izvještavanja i zahtjevi za dostavljanje izvještaja

(a) Počev od Datuma stupanja na snagu Ugovora pa sve dok cjelokupan iznos Zajma ne bude otplaćen ili otkazan, Subjekat projekta Banci dostavlja godišnje izvještaje, u formatu koji utvrdi Banka, o Pitanjima zaštite životne sredine i društvenih pitanja koja nastanu u vezi sa Subjekom projekta, Projektom ili Povezanim objektima, kako je navedeno u Paragrafu 5.02(c)(iii) Standardnih uslova, u roku od šezdeset dana od isteka godine na koju se izvještaj odnosi. Ti izvještaji sadrže informacije o sljedećim konkretnim pitanjima:

(1) informacije o usklađenosti Subjekta projekta sa Zahtjevima u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja, kako je opisano u Paragrafu 2.05(a), i o sprovođenju Akcionog plana za zaštitu životne sredine i društvena pitanja;

(2) informacije o načinu na koji je Subjekat projekta pratio usklađenost svakog izvođača angažovanog na Projektu sa Zahtjevima u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja i Akcionim planom za zaštitu životne sredine i društvena pitanja, kao i sažetak svake materijalne neusklađenosti takvog izvođača sa tim zahtjevima i planom i svih mjera preduzetih radi otklanjanja takve neusklađenosti;

(3) informacije o sprovođenju plana uključivanja zainteresovanih strana i mehanizma za podnošenje pritužbi koji se zahtijevaju Zahtjevom 10 u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja, uključujući sažetak svih primljenih pritužbi i načina njihovog rješavanja;

(4) informacije o usklađenosti Subjekta projekta sa Propisima u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja u vezi sa Projektom, Povezanim objektima i poslovanjem i djelatnostima Subjekta projekta, uključujući opis svakog zahtjeva, postupka, naloga ili istrage pokrenute protiv Projektnog subjekta ili čije je pokretanje najavljeno, status svakog Odobrenja potrebnog za Projekat, rezultate svake kontrole koju je izvršio regulatorni organ, svaku povredu mjerodavnih zakona, propisa ili standarda i svaku korektivnu mjeru ili novčanu kaznu povezanu sa tom povredom, sažetak svakog materijalno značajnog obavještenja, izvještaja i druge komunikacije o Pitanjima zaštite životne sredine i društvenih pitanja u vezi sa Projektom, Povezanim objektima i poslovanjem i djelatnostima Subjekta projekta koje je Subjekat projekta dostavio bilo kom regulatornom organu, kao i sve druge okolnosti iz kojih proizlazi odgovornost Subjekta projekta za bilo koje Pitanje zaštite životne sredine i društvenih pitanja;

(5) informacije o upravljanju zaštitom i zdravljem na radu i evidenciji zaštite i zdravlja na radu u vezi sa Projektom, Povezanim objektima i poslovanjem i djelatnostima Subjekta projekta, uključujući stope nezgoda, incidenata sa izgubljenim radnim vremenom i potencijalno opasnih događaja, sve preventivne mjere ili mjere ublažavanja koje je Subjekat projekta preduzeo ili planira, svaku obuku zaposlenih iz oblasti zaštite i zdravlja na radu, kao i sve druge inicijative u vezi sa upravljanjem zaštitom i zdravljem na radu koje je Subjekat projekta sproveo ili planira;

(6) sažetak svake izmjene Propisa u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja koja može imati materijalno značajan uticaj na Projekat;

(7) kopije svih informacija o Pitanjima zaštite životne sredine i društvenih pitanja koje Subjekat projekta periodično dostavlja svojim akcionarima ili javnosti;

(8) informacije o ključnim pokazateljima učinka utvrđenim Planom praćenja zelenog projekta.

(b) Subjekat projekta i Banka mogu povremeno sporazumno izmijeniti obrazac za izvještavanje kao odgovor na promjene okolnosti u vezi sa Projektom, Subjektom projekta ili poslovanjem i aktivnostima Subjekta projekta, nepredviđene događaje i/ili rezultate praćenja.

(c) Počev od Datuma stupanja na snagu Ugovora, Subjekat projekta periodične izvještaje o Projektu iz Paragrafa 4.04(a)(v) Standardnih uslova dostavlja polugodišnje, u roku od trideset dana od isteka perioda na koji se izvještaj odnosi, sve do završetka Projekta. Ti izvještaji sadrže sljedeće konkretne elemente:

(1) Sljedeće opšte informacije:

(A) fizički napredak ostvaren u realizaciji Projekta do datuma izvještaja i tokom izvještajnog perioda;

(B) stvarne ili očekivane poteškoće ili kašnjenja u realizaciji Projekta i njihov uticaj na plan realizacije, kao i stvarne mjere koje su preduzete ili planirane radi prevazilaženja poteškoća i izbjegavanja kašnjenja;

- (C) očekivane promjene datuma završetka Projekta;
- (D) promjene ključnog osoblja Projektnog subjekta, PIU, konsultanata ili izvođača;
- (E) pitanja koja mogu uticati na troškove Projekta; i
- (F) svaki razvoj događaja ili aktivnost koji bi mogli uticati na ekonomsku održivost bilo kog Dijela Projekta.

(3) Finansijske izvještaje sa pojedinostima o rashodima nastalim u okviru svakog Dijela Projekta i Povlačenjima sredstava, zajedno sa prikazom:

- (A) prvobitnih procjena troškova;
- (B) izmijenjenih procjena troškova, ako ih ima, sa razlozima za izmjene;
- (C) prvobitno procijenjenih rashoda i stvarnih rashoda do tog datuma;
- (D) razloga za odstupanja stvarnih rashoda do tog datuma od prvobitno procijenjenih rashoda do tog datuma; i
- (E) procijenjenih rashoda za preostale kvartale godine.

(d) Odmah nakon nastanka svakog incidenta ili nezgode u vezi sa Subjekom Projekta ili Projektom koji ima ili bi mogao imati značajan negativan uticaj na životnu sredinu, zaposlene ili javno zdravlje, odnosno zaštitu i zdravlje na radu, Subjekat projekta obavještava Banku, a odmah nakon toga dostavlja Banci obavještenje u kojem navodi prirodu tog incidenta ili nezgode, kao i sve korake i korektivne mjere koje Subjekat projekta preduzima radi otklanjanja njihovih posljedica. Subjekat projekta bez odlaganja obavještava Banku o svakoj istrazi koju sprovodi u vezi sa takvom nezgodom ili incidentom i o njenom ishodu i nastavlja da Banku redovno obavještava. Ako incident uključuje osjetljive podatke koji se odnose na neko lice ili bilo kakav rizik od odmazde, početno obavještenje Banki neće sadržati podatke o identitetu uključenih lica. Ne dovodeći u pitanje opštost prethodno navedenog,

(1) incident ili nezgoda odnose se na Projekat ako se dogode na bilo kojoj lokaciji koja se koristi za Projekat ili ako su ih prouzrokovali radnici na Projektu i/ili objekti, oprema, vozila ili plovila koji se koriste za Projekat ili su sa njim povezani (bez obzira na to da li se koriste na lokaciji Projekta i da li ih koriste ovlašćena ili neovlašćena lica);

(2) smatra se da incident ili nezgoda imaju značajan negativan uticaj na životnu sredinu ili javno zdravlje, odnosno zaštitu i zdravlje na radu, ako:

- (A) bilo koji mjerodavni propis zahtijeva da se o tom incidentu ili nezgodi obavijesti bilo koji organ javne vlasti,
- (B) taj incident ili nezgoda dovedu do smrti bilo kog lica (bez obzira na to da li je to lice zaposleno kod Subjekta projekta),
- (C) više od jednog lica (bez obzira na to da li su ta lica zaposlena kod Subjekta projekta) zadobije tešku povredu koja zahtijeva bolničko liječenje,

(D) taj incident uključuje nasilje, zlostavljanje, zastrašivanje i/ili iskorišćavanje, odnosno navode o nasilju, zlostavljanju, zastrašivanju i/ili iskorišćavanju, uključujući svaki oblik seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja,

(E) taj incident uključuje prinudni rad ili dječji rad u vezi sa Projektom ili poslovanjem i djelatnostima Subjekta projekta;

(F) taj incident uključuje bilo koji oblik odmazde; ili

(G) taj incident ili nezgoda postanu ili bi mogli postati poznati javnosti, putem medijskog izvještavanja ili na drugi način.

(e) Subjekat projekta bez odlaganja obaviještava Banku o svakom značajnom protestu ili peticiji zaposlenih ili pripadnika javnosti usmjerenim prema Subjektu projekta ili povezanim sa Subjektom projekta ili Projektom, koji bi mogli imati materijalno značajan negativan uticaj na Subjekat projekta ili Projekat ili koji su postali, odnosno mogli bi postati poznati javnosti putem medijskog izvještavanja ili na drugi način. U roku od deset radnih dana od dostavljanja takvog obavještenja, Subjekat projekta dostavlja izvještaj prihvatljiv za Banku u kojem se navode ishod istrage Subjekta projekta u vezi sa tim protestom i sve mjere koje je Subjekat projekta preduzeo ili predlaže da preduzme radi rješavanja pitanja istaknutih u protestu ili peticiji.

(f) Subjekat projekta bez odlaganja obaviještava Banku o svakoj predloženoj promjeni prirode ili obima Projekta ili poslovanja ili djelatnosti Subjekta projekta, kao i o svakom događaju ili stanju koji bi mogli materijalno uticati na realizaciju Projekta ili obavljanje poslovanja ili djelatnosti Subjekta projekta.

ČLAN III – FINANSIJSKE I OPERATIVNE OBAVEZE

Paragraf 3.01. Finansijske evidencije i izvještaji

(a) Subjekat projekta vodi postupke, evidencije i poslovne knjige koji na odgovarajući način, u skladu sa dosljedno primjenjivanim međunarodno prihvaćenim računovodstvenim standardima, prikazuju poslovanje i finansijsko stanje Subjekta projekta i njegovih Zavisnih društava, ako ih ima, i koji su odgovarajući za praćenje i evidentiranje napretka Projekta (uključujući njegove troškove i koristi koje se od njega očekuju).

(b) Subjekat projekta:

(1) obezbjeđuje da nezavisni revizori prihvatljivi za Banku, u skladu sa međunarodno prihvaćenim revizorskim načelima i standardima, za svaku Poslovnu godinu izvrše reviziju njegovih evidencija, poslovnih knjiga i finansijskih izvještaja (uključujući bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o promjenama u finansijskom položaju i pripadajuće napomene), kao i evidencija, poslovnih knjiga i finansijskih izvještaja njegovih Zavisnih društava;

(2) dostavlja Banci, čim budu dostupni, a u svakom slučaju najkasnije šest mjeseci nakon završetka svake Poslovne godine:

(A) ovjerene kopije njegovih finansijskih izvještaja za tu Poslovnu godinu, revidiranih na prethodno navedeni način;

(B) izvještaj tih revizora o izvršenoj reviziji, u obimu i sa stepenom detaljnosti koje Banka može razumno zahtijevati; i

(C) prikaz svih finansijskih transakcija između Subjekta projekta i svakog njegovog Zavisnog ili Povezanog društva ili izjavu kojom se potvrđuje da Subjekat projekta nema Zavisnih niti Povezanih društava; i

(3) dostaviti Banci sve druge informacije o tim evidencijama, poslovnim knjigama i finansijskim izvještajima i njihovoj reviziji koje Banka može povremeno razumno zahtijevati.

Paragraf 3.02. Ograničavajuće finansijske obaveze

(a) Osim ako se Banka saglasi drugačije, Subjekat projekta neće preduzeti nijednu od sljedećih radnji i dostaviće Banci sve informacije u vezi s tim koje Banka može razumno zahtijevati:

(1) zaključiti bilo koji ugovor ili aranžman kojim garantuje ili na bilo koji način ili pod bilo kojim uslovom preuzima obavezu za cjelokupnu ili bilo koji dio finansijske ili druge obaveze drugog lica, uključujući bilo koje Zavisno ili Povezano društvo;

(2) zaključiti bilo koju transakciju sa bilo kojim licem, osim u okviru redovnog poslovanja, pod uobičajenim komercijalnim uslovima i po načelu „van dohvata ruke“, niti osnovati bilo koju isključivu nabavnu ili prodajnu agenciju, niti zaključiti bilo koju transakciju na osnovu koje bi Subjekat projekta mogao platiti više od uobičajene komercijalne cijene za bilo koju nabavku ili primiti manje od pune komercijalne cijene franko fabrika (uz uobičajene trgovačke popuste) za svoje proizvode ili usluge;

(3) zaključiti bilo koji ugovor o partnerstvu, podjeli dobiti ili naknadi za korišćenje prava, niti drugi sličan aranžman na osnovu kojeg se prihod ili dobit Subjekta projekta dijele ili bi se mogli dijeliti sa bilo kojim drugim licem;

(4) prodati, prenijeti, dati u zakup ili na drugi način otuđiti cjelokupnu ili znatan dio svoje imovine (jednom transakcijom ili nizom povezanih ili nepovezanih transakcija); ili

(5) sprovesti niti dozvoliti bilo koje spajanje, pripajanje ili reorganizaciju.

(b) Subjekat projekta neće preduzeti nijednu od sljedećih radnji ako o tome ne obavijesti Banku najmanje 30 dana unaprijed i dostavlja Banci sve informacije o njima koje Banka može razumno zahtijevati:

(1) zaključiti bilo koji ugovor o upravljanju ili sličan aranžman na osnovu kojeg njegovim poslovanjem ili djelatnostima upravlja drugo lice, uključujući bilo koje Zavisno ili Povezano društvo; ili

(2) osnovati bilo koje Zavisno društvo, niti odobriti ili dozvoliti postojanje zajmova ili avansa drugim licima, odnosno depozita kod drugih lica (osim depozita kod uglednih banaka u okviru redovnog poslovanja), niti ulaganja u bilo koje lice, uključujući bilo koje Zavisno ili Povezano društvo; s tim da Subjekat projekta može ulagati u kratkoročne utržive hartije od vrijednosti investicionog ranga isključivo radi privremenog plasmana svojih trenutno slobodnih sredstava.

Paragraf 3.03. Poslovanje i obavljanje djelatnosti

Osim ako se Banka saglasi drugačije, Subjekat projekta:

- (a) obavlja svoje poslovanje i djelatnosti u skladu sa međunarodno priznatim dobrim administrativnim, finansijskim, inženjerskim i drugim relevantnim standardima i praksama, uz dužno poštovanje svih svojih glavnih operativnih politika;
- (b) bez odlaganja preduzima sve radnje u okviru svojih ovlašćenja radi očuvanja svog pravnog subjektiviteta, nastavka obavljanja djelatnosti i sticanja, održavanja i obnavljanja svih prava, imovine, ovlašćenja, povlastica i koncesija potrebnih za obavljanje njegovog poslovanja, uključujući realizaciju Projekta;
- (c) ne proda, da u zakup niti na drugi način otuđi bilo koju svoju imovinu potrebnu za efikasno obavljanje njegovih djelatnosti ili čije bi otuđenje moglo ugroziti njegovu sposobnost da uredno izvršava bilo koju obavezu iz ovog ugovora;
- (d) bez odlaganja obavještava Banku o svakom predlogu izmjene, obustave primjene ili stavljanja van snage bilo koje odredbe Statuta i omogućava Banci odgovarajuću mogućnost da se izjasni o tom predlogu prije preduzimanja bilo koje radnje u vezi sa njim;
- (e) ugovora i održava kod odgovornih osiguravača, odnosno obezbjeđuje na drugi način prihvatljiv za Banku, osiguranje od rizika gubitka, štete i odgovornosti, u iznosima koji su u skladu sa odgovarajućom praksom; i
- (f) u svakom trenutku koristi i održava svoja postrojenja, objekte, opremu i drugu imovinu u ispravnom stanju i, bez odlaganja i prema potrebi, vrši sve neophodne popravke i obnavljanje, u skladu sa dobrom poslovnom i finansijskom praksom.
- (g) najkasnije do isteka dvije godine od dana zaključenja ovog Ugovora, obezbijedi i dokaže da je Subjekat projekta u značajnoj mjeri usklađeno sa standardima za sajber bezbjednost iz okvira CIS18.

ČLAN IV – OSTALE ODREDBE

Paragraf 4.01. Otkazivanje i obustava

Bez obzira na bilo koje otkazivanje ili obustavu iz člana VII Standardnih uslova, sve odredbe ovog ugovora ostaju na punoj snazi i proizvode pravno dejstvo.

Paragraf 4.02. Obavještenja

Za potrebe Paragrafa 10.01 Standardnih uslova utvrđuju se sljedeće adrese, pri čemu se smatra da je svako obavještenje dostavljeno ako je uručeno neposredno, poslato poštom ili elektronskom poštom u PDF ili sličnom formatu:

Za Subjekat projekta:

Željeznička infrastruktura Crne Gore AD Podgorica
Trg golootočkih žrtava br. 13, 81000 Podgorica

N/r: [Marina Bošković, izvršna direktorica]

E-pošta: marina.boskovic@zicg.me

Za Banku:

European Bank for Reconstruction and Development [Evropska banka za obnovu i razvoj]
5 Bank Street
London E14 4BG
Ujedinjeno Kraljevstvo

N/r: Bankarske usluge / Djelovodni br. 55166

Telefon: +44 20 7338 6000

E-pošta: bankingservices@ebrd.com

Za Crnu Goru:

Ministarstvo saobraćaja
[]

N/r:

Telefon:

E-pošta:

U POTVRDU NAVEDENOG, ugovorne strane su, preko svojih propisno ovlašćenih predstavnika, obezbijedile da ovaj Ugovor bude potpisan u [četiri] primjerka i uručen u [____], na dan i godinu koji su prvo navedeni u ovom ugovoru.

MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA CRNE GORE

Potpis: _____

Ime i prezime:

Pozicija: ministar saobraćaja

ŽELJEZNIČKA INFRASTRUKTURA CRNE GORE AD PODGORICA

Potpis: _____

Ime i prezime: Marina Bošković

Pozicija: izvršna direktorica

**EVROPSKA BANKA
ZA OBNOVU I RAZVOJ**

Potpis: _____

Ime i prezime:

Pozicija:

PRILOG 1 – AKCIONI PLAN ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I DRUŠTVENA PITANJA

1. Uspostavljanje i održavanje sistema upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima na Projektu (ESMS)

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
1. Uspostavljanje i održavanje Sistema upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima na Projektu (ESMS)					
1.1 Uspostaviti okvir ESMS-a na nivou Projekta	Rizik: Fragmentirano ili nedosljedno sprovođenje obaveza iz ESIA/ESMP-a; neusklađenost sa zahtjevima zajmodavaca; povećana pravna i reputaciona odgovornost. Korist: Sistematizovano i transparentno upravljanje rizicima u oblasti životne sredine i društvenih pitanja; smanjen broj incidenata i kašnjenja.	EBRD PR1; EIB ESS 1; crnogorski propisi u oblasti životne sredine i izgradnje	PIU ŽICG-a; angažovanje internog osoblja; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; moguća eksterna savjetodavna podrška za ESMS	Prije početka izgradnje	Formalni okvir ESMS-a odobrilo rukovodstvo ŽICG-a; utvrđene politike, postupci, odgovornosti i linije izvještavanja
1.2 Utvrditi uloge, odgovornosti i ovlašćenja u oblasti životne sredine i društvenih pitanja	Rizik: Nejasna odgovornost koja dovodi do neefikasnog ublažavanja i zakašnjelog reagovanja na incidente. Korist: Jasna ovlašćenja za donošenje odluka i postupci eskalacije.	EBRD PR1; EIB ESS 1	PIU ŽICG-a; Izvođač; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; organ stručnog nadzora	Prije početka izgradnje	Odobreni organogram i opisi uloga; ovlašćenje za obustavu radova formalno dodijeljeno osoblju nadležnom za životnu sredinu i društvena pitanja
1.3 Uključiti zahtjeve ESMS-a u postupke	Rizik: Izvođači nisu ugovorno obavezani da ispunjavaju obaveze	EBRD PR1; EIB ESS 1;	PIU ŽICG-a; timovi za pravne poslove i	Prije početka izgradnje (faza	Tenderska dokumentacija i

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
nabavke i ugovore	u oblasti životne sredine i društvenih pitanja; ograničene mogućnosti za prinudno izvršenje. Korist: Ugovorna izvršivost mjera iz ESAP-a/ESMP-a.	nacionalni propisi o javnim nabavkama	nabavke; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	tenderskog postupka)	ugovori sadrže obaveze iz ESMP-a, ESAP-a, BMP-a, SEP-a i CESMP-a
1.4 Izraditi CESMP Izvođača i uspostaviti postupke za njegovo razmatranje i odobravanje	Rizik: Rizicima u oblasti životne sredine i društvenih pitanja na gradilištu ne upravlja se ili se njima neadekvatno upravlja tokom izgradnje. Korist: Efikasno sprovođenje obaveza iz ESMP-a u praksi na gradilištu.	EBRD PR1; EIB ESS 1	Izvođač (izrada); ŽICG, konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje i organ stručnog nadzora (razmatranje)	Prije početka izgradnje	CESMP i svi podplanovi odobreni prije mobilizacije; radovi ne počinju bez odobrenja
1.5 Upostaviti sistem praćenja i inspeksijskog nadzora u oblasti životne sredine i društvenih pitanja	Rizik: Neotkrivena neusklađenost koja dovodi do kumulativnih uticaja ili neusklađenosti sa zahtjevima zajmodavaca. Korist: Rano prepoznavanje i otklanjanje problema.	EBRD PR1; EIB ESS 1	PIU ŽICG-a; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; organ stručnog nadzora; budžet za praćenje	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	Redovne kontrole sprovedene; neusaglašenosti evidentirane i otklonjene u utvrđenim rokovima
1.6 Usvojiti postupak upravljanja incidentima, nezgodama i neusaglašenostima	Rizik: Neadekvatno reagovanje na izlivanja, povrede, incidente povezane sa biodiverzitetom ili uticaje na lokalnu zajednicu. Korist: Smanjena težina i trajanje uticaja; transparentna komunikacija sa zajmodavcima.	EBRD PR1, PR2 i PR4; EIB ESS 1	ŽICG; Izvođač	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	Usvojen formalni postupak izvještavanja o incidentima; zajmodavci obaviješteni o incidentima u ugovorenim rokovima
1.7 Upostaviti mehanizam za	Rizik: Eskalacija pritužbi lokalne zajednice, društveni sukobi i šteta	EBRD PR10; EIB ESS 10	PIU ŽICG-a; Izvođač (na nivou gradilišta)	Prije početka izgradnje i	GRM operativan; pritužbe evidentirane,

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
rješavanje pritužbi (GRM) i uključiti ga u ESMS	po ugled. Korist: Rano rješavanje pritužbi; veće povjerenje zainteresovanih strana.			kontinuirano	praćene i riješene u utvrđenim rokovima
1.8 Sprovesti obuke i jačanje kapaciteta za primjenu ESMS-a	Rizik: Nedovoljno razumijevanje obaveza u oblasti životne sredine i društvenih pitanja od strane osoblja i izvođača. Korist: Unaprijeđena kultura usklađenosti i učinak na gradilištu.	EBRD PR1 i PR2; EIB ESS 1	ŽICG; Izvođač; budžet za obuke	Prije početka izgradnje, uz obuke za obnovu znanja tokom izgradnje	Obučeno cjelokupno relevantno osoblje; evidencije o prisustvu se vode; obuke za obnovu znanja sprovode se jednom godišnje
1.9 Uspostaviti i održavati centralizovani sistem kontrole dokumentacije i vođenja evidencija u okviru ESMS-a	Rizik: Gubitak dokaza o usklađenosti; negativni rezultati revizije. Korist: Dokaziva i provjerljiva evidencija učinka u oblasti životne sredine i društvenih pitanja.	EBRD PR1; EIB ESS 1	PIU ŽICG-a	Prije početka izgradnje	Uspostavljena i održavana centralizovana arhiva dokumentacije ESMS-a
1.10 Sprovesti periodična interna preispitivanja, revizije i prilagodljivo upravljanje	Rizik: Statičan sistem upravljanja koji ne odgovara na promjene rizika. Korist: Kontinuirano unapređenje i smanjenje rizika tokom životnog ciklusa Projekta.	EBRD PR1; EIB ESS 1	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; eksterni revizori, prema potrebi	Tokom izgradnje i početne faze eksploatacije	Periodična interna preispitivanja sprovedena; korektivne mjere primijenjene i dokumentovane
1.11 Pripremati i dostavljati zajmodavcima redovne izvještaje o životnoj sredini i društvenim pitanjima	Rizik: Povreda uslova finansiranja; kašnjenje isplata sredstava. Korist: Očuvano povjerenje zajmodavaca i usklađenost sa propisima.	EBRD PR1; EIB ESS 1	PIU ŽICG-a; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Izgradnja (polugodišnje); eksploatacija (godišnje)	Blagovremeno dostavljeni izvještaji o životnoj sredini i društvenim pitanjima koje su EIB/EBRD prihvatili bez značajnih

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
					nalaza
1.12 Uspostaviti i održavati mehanizam koordinacije i praćenja Povezanih objekata	Rizik: Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja koji proističu iz Povezanih objekata (tunela i mostova) nisu adekvatno utvrđeni, koordinirani niti usklađeni sa ciljevima zahtjeva EBRD-a za realizaciju i standardima EIB-a, što može dovesti do posrednih uticaja na Projekat, reputacione izloženosti i neusklađenosti sa zahtjevima zajmodavaca. Korist: Sistematizovana koordinacija i razmjena informacija; rano prepoznavanje i upravljanje rizicima između projekata; usklađenost sa zahtjevima ESP-a iz 2019. godine.	ESP EBRD-a iz 2019. godine (odredbe o Povezanim objektima); PR1; EIB ESS 1	PIU ŽICG-a; koordinacija sa subjektima koji realizuju/finansiraju Povezane objekte; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Prije početka izgradnje i tokom realizacije Povezanih objekata (prema potrebi)	Uspostavljen mehanizam koordinacije Informacije o Povezanim objektima u oblasti životne sredine i društvenih pitanja razmotrene i, kada je relevantno, uključene u praćenje Projekta. Utvrđeni svi značajni rizici po Projekat, a mjere ublažavanja usaglašene i dokumentovane.

2. Izrada i odobravanje Plana upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima Izvođača tokom izgradnje (CESMP)

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
2. Izrada i odobravanje Plana upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima Izvođača tokom izgradnje (CESMP)					
2.1 Utvrditi i usaglasiti okvir i obuhvat CESMP-a	Rizik: CESMP je nepotpun ili nije usklađen sa obavezama iz ESIA/ESMP-a; neupravljanje rizicima na gradilištu. Korist: Sveobuhvatno i sistematizovano upravljanje uticajima u fazi izgradnje.	EBRD PR1; EIB ESS 1; nacionalni propisi u oblasti životne sredine	Izvođač (izrada); PIU ŽICG-a, konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje i organ stručnog nadzora (smjernice)	Prije početka izgradnje	Utvrđen obuhvat CESMP-a koji uključuje sve građevinske aktivnosti, dodirne tačke i osjetljive receptore
2.2 Uključiti ESMP, BMP i zahtjeve specifične za lokaciju u CESMP	Rizik: Izostavljanje ključnih mjera ublažavanja, naročito u zaštićenim i osjetljivim područjima (Skadarsko jezero, Ratac, priobalno područje). Korist: Neposredno sprovođenje obaveza u pogledu biodiverziteta i životne sredine.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	Izvođač; ekspert za biodiverzitet	Prije početka izgradnje	CESMP dokazivo uključuje ESMP, BMP i sve BMP-ove specifične za lokaciju
2.3 Izraditi obavezne podplanove CESMP-a navedene u ESMP-u i ESIA-i	Rizik: Fragmentirano upravljanje ključnim rizicima (zaštita i zdravlje na radu, otpad, saobraćaj, vode, biodiverzitet itd.). Korist: Jasne	EBRD PR1–PR6; EIB ESS 1–6	Izvođač	Prije početka izgradnje	CESMP obuhvata najmanje: Plan zaštite i zdravlja na radu, Plan upravljanja saobraćajem, Plan upravljanja otpadom, Plan kontrole erozije i nanosa, Plan sprječavanja

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
	kontrolne mjere prilagođene pojedinačnim oblastima.				zagađenja, Plan reagovanja u vanrednim situacijama, planove zaštite biodiverziteta, postupak za slučajne nalaze itd. (detaljnije u ESMP-u i ESIA-i)
2.4 Izraditi i pribaviti odobrenje za metodologije izvođenja visokorizičnih aktivnosti	Rizik: Slučajno oštećenje staništa i vodotoka ili šteta za lokalne zajednice zbog neadekvatnog redosljeda radova. Korist: Predvidljivo i kontrolisano izvođenje osjetljivih radova.	EBRD PR1, PR3 i PR6; EIB ESS 1	Izvođač; organ stručnog nadzora (razmatranje)	Prije početka izgradnje / prije konkretnih radova	Metodologije izvođenja izrađene i odobrene za radove u blizini vodotoka, močvarnih područja, naselja i zaštićenih područja
2.5 Izraditi i usvojiti postupke upravljanja odnosima sa zainteresovanim stranama i lokalnim zajednicama	Rizik: Uznemiravanje lokalne zajednice, bezbjednosni rizici, pritužbe i šteta po ugled. Korist: Unaprijeđeni odnosi sa lokalnom zajednicom i smanjen broj sukoba.	EBRD PR4 i PR10; EIB ESS 4 i 10	Izvođač; ŽICG (nadzor)	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	CESMP sadrži postupke za uključivanje zainteresovanih strana i rješavanje pritužbi na nivou gradilišta
2.6 Usvojiti postupak razmatranja i odobravanja CESMP-a	Rizik: Početak radova bez odobrenih kontrolnih mjera u oblasti životne sredine i društvenih pitanja. Korist: Obezbijeđena usklađenost prije mobilizacije.	EBRD PR1; EIB ESS 1	PIU ŽICG-a; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; organ stručnog nadzora	Prije početka izgradnje	ŽICG i organ stručnog nadzora formalno odobrili CESMP prije mobilizacije na gradilištu
2.7 Obezbijediti	Rizik: Odobreni planovi se ne	EBRD PR1;	Izvođač;	Tokom	Tokom kontrola utvrđeni dokazi o

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
primjenu i sprovođenje CESMP-a	primjenjuju na gradilištu. Korist: Efikasno sprovođenje planova u svakodnevnoj praksi.	EIB ESS 1	konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje i organ stručnog nadzora (praćenje)	izgradnje	primjeni CESMP-a; korektivne mjere primijenjene prema potrebi
2.8 Sprovesti obuku radne snage o zahtjevima CESMP-a	Rizik: Neusklađeno postupanje radnika usljed nedovoljne informisanosti. Korist: Unaprijeđeno ponašanje na gradilištu i smanjen broj incidenata.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 1 i 2	Izvođač; budžet za obuke	Prije početka izgradnje, uz obuke za obnovu znanja tokom izgradnje	Obučeno cjelokupno osoblje na gradilištu; evidencije o prisustvu se vode; kratke operativne obuke redovno se održavaju
2.9 Ažurirati CESMP i sprovoditi prilagodljivo upravljanje	Rizik: CESMP postaje zastario zbog izmjena projektne dokumentacije ili stanja na lokaciji. Korist: Pravovremeno upravljanje novonastalim rizicima.	EBRD PR1; EIB ESS 1	Izvođač; ŽICG (odobravanje ažuriranja)	Tokom izgradnje	CESMP ažuriran nakon izmjena projektne dokumentacije, incidenata ili revizorskih nalaza
2.10 Sprovoditi periodično praćenje, izvještavanje i vođenje evidencija	Rizik: Nedostatak dokaza za potvrđivanje usklađenosti i izvještavanje zajmodavaca. Korist: Transparentno i provjerljivo praćenje učinka.	EBRD PR1; EIB ESS 1	Izvođač; ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Tokom izgradnje	Redovni izvještaji o praćenju životne sredine i društvenih pitanja dostavljeni i prihvaćeni od strane ŽICG-a
2.11 Prenijeti	Rizik: Gubitak institucionalnog	EBRD PR1;	Izvođač;	Prije puštanja u	Relevantni elementi CESMP-a

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
relevantne elemente CESMP-a u fazu eksploatacije	znanja pri prelasku na eksploataciju. Korist: Kontinuitet upravljanja rizicima u oblasti životne sredine i društvenih pitanja.	EIB ESS 1	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	rad	preneseni u OESMP

3 Imenovanje kvalifikovanog osoblja za životnu sredinu i društvena pitanja

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
3 Imenovanje kvalifikovanog osoblja za životnu sredinu i društvena pitanja					
3.1 Imenovati kontakt osobe ŽICG-a za životnu sredinu i društvena pitanja u okviru PIU	Rizik: Nedovoljan nadzor nad učinkom Izvođača u oblasti životne sredine i društvenih pitanja; neusklađenost sa zahtjevima zajmodavaca. Korist: Djelotvorno upravljanje i jasna odgovornost za učinak u oblasti životne sredine i društvenih pitanja.	EBRD PR1; EIB ESS 1	PIU ŽICG-a; raspoređivanje internog osoblja	Prije početka izgradnje	Imenovane kontakt osobe za životnu sredinu i društvena pitanja formalno postavljene i o njihovom imenovanju obaviješteni Zajmodavci
3.2 Imenovati rukovodioca Izvođača za poslove životne sredine	Rizik: Nedovoljna kontrola zaštite životne sredine na gradilištu; nekontrolisano zagađenje i oštećenje staništa. Korist: Svakodnevno upravljanje rizicima po životnu sredinu i usklađenošću.	EBRD PR1, PR3 i PR6; EIB ESS 1 i 3	Izvođač	Prije početka izgradnje	Imenovan rukovodilac za poslove životne sredine, sa biografijom kojom se dokazuje odgovarajuće iskustvo
3.3 Imenovati rukovodioca	Rizik: Uznemiravanje lokalne	EBRD PR4 i PR10;	Izvođač	Prije početka	Imenovan rukovodilac za

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
Izvođača za društvena pitanja / zdravlje i bezbjednost lokalne zajednice	zajednice, neriješene pritužbe i bezbjednosni incidenti. Korist: Sistematizovano upravljanje pitanjima zdravlja i bezbjednosti lokalne zajednice i društvenim pitanjima.	EIB ESS 4 i 10		izgradnje	društvena pitanja / zdravlje i bezbjednost lokalne zajednice, kojeg je odobrio ŽICG
3.4 Imenovati rukovodioca za zaštitu i zdravlje na radu (OHS)	Rizik: Povrede radnika, smrtni slučajevi i povrede propisa. Korist: Unaprijeđena kultura bezbjednosti radnika i usklađenost.	EBRD PR2; EIB ESS 2	Izvođač	Prije početka izgradnje	Imenovan kvalifikovani rukovodilac za zaštitu i zdravlje na radu; odgovornosti u ovoj oblasti jasno utvrđene
3.5 Angažovati eksperta za biodiverzitet (BS) / ekološkog nadzornika radova (ECOW)	Rizik: Neusklađenost sa PR6; nepovratna šteta za zaštićene vrste i staništa. Korist: Djelotvorno sprovođenje BMP-a i mjera ublažavanja specifičnih za lokaciju.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; eksterni ekspert, prema potrebi	Prije početka izgradnje i prema potrebi	Angažovan ekspert za biodiverzitet; dodijeljeno ovlaštenje za obustavu radova u osjetljivim područjima
3.6 Izraditi i usvojiti minimalne kriterijume u pogledu kvalifikacija i iskustva osoblja Projekta za životnu sredinu i društvena pitanja	Rizik: Imenovanje nedovoljno kvalifikovanog osoblja. Korist: Stručno i kompetentno upravljanje životnom sredinom i društvenim pitanjima.	EBRD PR1; EIB ESS 1	ŽICG (odobravanje); Izvođač	Prije početka izgradnje	ŽICG i organ stručnog nadzora pregledali i prihvatili biografije
3.7 Obezbijediti obuku i uvodno osposobljavanje osoblja za životnu sredinu i društvena pitanja	Rizik: Nedosljedno tumačenje zahtjeva ESIA/ESMP-a. Korist: Ujednačeno razumijevanje obaveza Projekta.	EBRD PR1, PR2 i PR6; EIB ESS 1	ŽICG; Izvođač; budžet za obuke Podrška konsultanta PIU	Prije početka izgradnje, uz obuke za obnovu znanja	Uvodno osposobljavanje završeno; evidencije o obukama se vode
3.8 Obezbijediti	Rizik: Gubitak institucionalnog znanja	EBRD PR1;	Izvođač	Tokom	Ključno osoblje za životnu

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
kontinuitet osoblja za životnu sredinu i društvena pitanja tokom ključnih faza izgradnje	usljed fluktuacije zaposlenih. Korist: Stabilno i dosljedno upravljanje životnom sredinom i društvenim pitanjima.	EIB ESS 1		izgradnje	sredinu i društvena pitanja zadržano ili zamjene unaprijed odobrene
3.9 Prenijeti odgovornosti za životnu sredinu i društvena pitanja u fazu eksploatacije	Rizik: Nedostaci u upravljanju životnom sredinom i društvenim pitanjima nakon izgradnje. Korist: Nesmetan prelazak na sprovođenje OESMP-a.	EBRD PR1; EIB ESS 1	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Prije puštanja u rad	Utvrđene uloge u oblasti životne sredine i društvenih pitanja za fazu eksploatacije i raspoređeno osoblje

4. Sprovođenje Plana upravljanja biodiverzitetom (BMP)					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
4. Sprovođenje Plana upravljanja biodiverzitetom (BMP)					
4.1 Izraditi, usvojiti i sprovesti: a) (konačni) BMP; b) tematske podplanove (Plan upravljanja invazivnim vrstama, Plan zaštite, praćenja i premještanja faune, Plan sprječavanja zagađenja i reagovanja u vanrednim situacijama, Plan sanacije, sprovođenja i praćenja NNL-a (No Net Loss dokument za postizanje nultog neto gubitka biodiverziteta) i NG-a (Net Gain dokument za postizanje neto dobitka /biodiverzitetskog plusa/), Procjenu rizika od sudara ptica na Skadarskom jezeru, Plan postupaka u oblasti biodiverziteta, Plan uklanjanja i upravljanja vegetacijom, Plan sanacije lokacije i Protokol za smještanje objekata u osjetljivim područjima) c) procjene CHA/PBF (Critical Habitat Assessment - procjena kritičnih staništa i Priority Biodiversity Features – Procjena prioritetnih karakteristika biodiverziteta); i d) BMP-ove specifične za lokaciju	Rizik: Obaveze u pogledu biodiverziteta nisu sprovedene ili se primjenjuju nedosljedno. Korist: Jasan i izvršiv okvir upravljanja biodiverzitetom.	EBRD PR6; EIB ESS 6; nacionalni propisi o zaštiti prirode	ŽICG (odobravanje); konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; Izvođač (sprovođenje)	Šest mjeseci prije početka izgradnje	BMP, svi tematski podplanovi, procjene CHA/PBF i BMP-ovi specifični za lokaciju izrađeni i odobreni šest mjeseci prije početka izgradnje i uključeni u CESMP

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
4.2 Uključiti BMP u CESMP i metodologije izvođenja	Rizik: Mjere ublažavanja uticaja na biodiverzitet zanemarene tokom izgradnje. Korist: Svakodnevna primjena mjera zaštite biodiverziteta.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	Izvođač; ekspert za biodiverzitet	Tri mjeseca prije početka izgradnje	CESMP i metodologije izvođenja izričito upućuju na zahtjeve BMP-a
4.3 Sprovesti istraživanja i provjeru biodiverziteta prije početka izgradnje	Rizik: Uznemiravanje ranije neutvrđenih osjetljivih vrsta (naročito vidre u zalivu Milovića kuleta – vidjeti 5.4) ili staništa. Korist: Prilagodljivo unapređenje mjera ublažavanja na osnovu ažuriranih terenskih podataka.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; licencirani ekolozi	Neposredno prije početka radova	Rezultati istraživanja dokumentovani; mjere ublažavanja odgovarajuće ažurirane
4.4 Angažovati ekološkog nadzornika radova (ECoW)	Rizik: Neusklađenost sa PR6 tokom kritičnih radova. Korist: Ekološki nadzor na gradilištu i neposredno preduzimanje korektivnih mjera.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; ekspert za biodiverzitet	Tri mjeseca nakon početka izgradnje	ECoW prisutan tokom radova u osjetljivim područjima; ovlašćenje za obustavu radova koristi se kada je potrebno
4.5 Primijeniti mjere zaštite prioritetnih staništa i osjetljivih područja	Rizik: Nepovratna šteta na prirodnim i kritičnim staništima. Korist: Izbjegavanje i svođenje gubitka i fragmentacije staništa na najmanju	EBRD PR6 (prirodna i kritična staništa); EIB ESS 6	Izvođač	Šest mjeseci nakon početka izgradnje	Fizičko obilježavanje zona zabranjenog pristupa; bez neovlašćenog zadiranja

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
	moguću mjeru.				
4.6 Primijeniti mjere zaštite prioritetnih vrsta (npr. vidre, vodozemaca itd.)	Rizik: Stradanje ili izmještanje zaštićenih vrsta. Korist: Usklađenost sa zahtjevima zaštite vrsta i ciljevima NNL-a.	EBRD PR6; Bernska konvencija; EIB ESS 6	Izvođač; licencirani eksperti	Tri mjeseca nakon početka izgradnje	Nisu evidentirani smrtni slučajevi vrsta koji se mogu pripisati građevinskim aktivnostima
4.7 Primijeniti sezonska i vremenska ograničenja izvođenja radova	Rizik: Uznemiravanje tokom perioda razmnožavanja ili migracije. Korist: Smanjeno ekološko uznemiravanje.	EBRD PR6; nacionalni propisi	Izvođač	Tokom izgradnje	Radovi planirani van osjetljivih perioda ili odobreni opravdani izuzeci
4.8 Primijeniti mjere spasavanja, odvrćanja i premještanja faune	Rizik: Povređivanje ili stradanje faune tokom raščišćavanja ili iskopa. Korist: Humano postupanje sa divljim životinjama u skladu sa zahtjevima.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; licencirana lica za postupanje sa divljim životinjama	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Potpuna primjena protokola za spasavanje faune u utvrđenim područjima
4.9 Primijeniti mjere sprječavanja i kontrole invazivnih stranih vrsta (IAS)	Rizik: Širenje invazivnih stranih vrsta i dugoročna degradacija ekosistema. Korist: Zaštita autohtonog biodiverziteta.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; ŽICG (nadzor)	Tokom izgradnje i početne faze eksploatacije	Nema unošenja niti širenja invazivnih stranih vrsta koje se može pripisati aktivnostima Projekta
4.10 Primijeniti mjere zaštite vodenih i močvarnih staništa	Rizik: Degradacija hidroloških i ekoloških funkcija. Korist: Očuvanje usluga ekosistema.	EBRD PR6 i PR3; EIB ESS 6	Izvođač	Tokom izgradnje	Vodotoci i močvarna područja zaštićeni; kvalitet vode u zakonom propisanim granicama
4.11 Sprovesti sanaciju i obnovu staništa	Rizik: Trajni gubitak ekološke funkcije nakon	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; budžet za ekološku	Nakon izgradnje	Sanacija završena upotrebom autohtonih

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
	izgradnje. Korist: Obnova strukture i funkcije staništa pošumljavanjem (i) područja Ratca i duž produženih nasipa na Skadarskom jezeru.		obnovu		vrsta; stopa preživljavanja ispunjava ciljeve BMP-a
4.12 Izraditi Plan upravljanja životnom sredinom, društvenim pitanjima i kulturnom baštinom (ES&CHMP) radi kontrole i koordinacije radova na putnom prelazu Virpazar	Rizik: Značajni kumulativni uticaji i nedosljedna primjena mjera ublažavanja. Korist: Kontrola i koordinacija građevinskih radova i otklanjanje rizika od ozbiljnih kumulativnih uticaja.	EBRD PR1, PR6 i PR8; EIB ESS 6 i 8	Izvođač; odobrenje ŽICG-a	Tri mjeseca prije početka izgradnje	ES&CHMP sadrži detaljne, međusobno koordinirane mjere zaštite u odnosu na relevantne uticaje na životnu sredinu i kulturnu baštinu
4.13 Primijeniti prilagodljivo upravljanje i korektivne mjere	Rizik: Neriješeni uticaji na biodiverzitet. Korist: Kontinuirano unapređivanje djelotvornosti mjera ublažavanja.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	ŽICG; Izvođač	Tokom i nakon izgradnje	BMP ažuriran na osnovu rezultata praćenja
4.14 Izvještavati Zajmodavce o biodiverzitetu	Rizik: Neusklađenost sa zahtjevima zajmodavaca i reputacioni rizik. Korist: Transparentno izvještavanje o učinku.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Tokom izgradnje i eksploatacije	Učinak u pogledu biodiverziteta uključen u izvještaje o životnoj sredini i društvenim pitanjima i prihvaćen od strane Zajmodavaca

5 Istraživanja biodiverziteta prije početka izgradnje					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
5 Istraživanja biodiverziteta prije početka izgradnje					
5.1 Utvrditi obuhvat i metodologiju istraživanja	Rizik: Neadekvatna ili neusmjerena istraživanja kojima se ne obuhvataju prioritetne karakteristike biodiverziteta. Korist: Ciljana istraživanja koja odgovaraju stvarnim rizicima Projekta.	EBRD PR6; EIB ESS 6; nacionalni propisi o zaštiti prirode	Izvođač; ekspert za biodiverzitet	Prije početka izgradnje	Obuhvat i metode istraživanja usklađeni sa ESIA-om, BMP-om i nalazima o kritičnim staništima
5.2 Angažovati licencirane i kvalifikovane ekološke	Rizik: Nevažeci ili neusklađeni rezultati istraživanja. Korist: Vjerodostojni i stručno odbranjeni ekološki podaci.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; eksterni eksperti	Prije početka izgradnje	Ekolozi licencirani u skladu sa nacionalnim propisima i odobreni od strane ŽICG-a
5.3 Provjeriti istraživanja staništa	Rizik: Uznemiravanje ili gubitak osjetljivih staništa zbog zastarjelih podataka početnog stanja. Korist: Precizno razgraničenje staništa koja zahtijevaju zaštitu.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; ekspert za biodiverzitet	Neposredno prije početka radova	Granice staništa potvrđene i kartografski prikazane; zone zabranjenog pristupa ažurirane
5.4 Sprovesti istraživanja prioritetne faune prilagođena pojedinačnim vrstama	Rizik: Stradanje ili uznemiravanje zaštićenih vrsta (npr. vidra – Lutra lutra , vodozemci i gmizavci). Korist: Mjere ublažavanja i vremensko planiranje radova prilagođeni pojedinačnim vrstama.	EBRD PR6; Bernska konvencija; EIB ESS 6	Izvođač; licencirani eksperti za faunu	U sezonski odgovarajućem periodu, prije početka izgradnje	Dokumentovani prisustvo/odsustvo i obrasci aktivnosti
5.5 Sprovesti ekološka istraživanja vodenih i	Rizik: Oštećenje ekosistema zavisnih od izvora ili močvarnih ekosistema. Korist: Zaštita hidrološko-ekoloških veza.	EBRD PR6 i PR3; EIB ESS 6	Izvođač; eksperti za ekologiju voda	Prije početka izgradnje	Osjetljive karakteristike vodenih ekosistema utvrđene i zaštićene

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
močvarnih staništa					
5.6 Sprovesti provjere mjesta gniježđenja, razmnožavanja i odmora	Rizik: Uznemiravanje tokom kritičnih faza životnog ciklusa. Korist: Izbjegavanje uticaja tokom sezone razmnožavanja.	EBRD PR6; nacionalni propisi	Izvođač	Neposredno prije uklanjanja vegetacije	Aktivna gnijezda ili mjesta odmora utvrđena i oko njih uspostavljene zaštitne zone
5.7 Sprovesti istraživanja slijepih miševa u željezničkim tunelima (Povezani objekti)	Rizik: Uznemiravanje, povređivanje ili stradanje zaštićenih vrsta slijepih miševa koji koriste tunele za boravak, hibernaciju ili razmnožavanje; neusklađenost sa nacionalnim propisima o zaštiti prirode, obavezama iz Bernske konvencije, EBRD PR6 i EIB ESS6; reputacioni rizik i rizik za zajmodavce. Korist: Utvrđivanje prisustva slijepih miševa, statusa skloništa i sezonskog korišćenja; primjena mjera ublažavanja i vremenskih ograničenja prilagođenih vrstama; izbjegavanje značajnih uticaja na biodiverzitet.	EBRD PR6; EIB ESS 6; Bernska konvencija; načela Direktive EU o staništima; nacionalni propisi o zaštiti prirode; ESP iz 2019. godine (odredbe o Povezanim objektima)	Izvođač odgovoran za radove na sanaciji tunela (uključujući Sozinu); eksterni eksperti; koordinacija sa PIU ŽICG-a; nadzor konsultanta Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Istraživanja sprovesti u sezonski odgovarajućim periodima i njima obuhvatiti najmanje: sezonu razmnožavanja; i period hibernacije, prije početka bilo kakvih radova na sanaciji ili izgradnji u tunelima.	Sezonska istraživanja slijepih miševa (razmnožavanje i hibernacija) sprovedena od strane eksperata prije početka radova; nalazi istraživanja dokumentovani i dostavljeni ŽICG-u; potrebne mjere ublažavanja uključene u CESMP (ili odgovarajući dokument) prije početka radova na sanaciji tunela.
5.8 Pripremiti izvještaje i dokumentaciju o istraživanjima	Rizik: Nedostatak dokaza za potvrđivanje usklađenosti i razmatranje od strane zajmodavaca. Korist: Transparentno i provjerljivo	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	Izvođač	Prije početka izgradnje	Izvještaji o istraživanjima pripremljeni, pregledani i arhivirani

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
	donošenje odluka.				
5.9 Ažurirati BMP-ove i CESMP na osnovu rezultata istraživanja	Rizik: Mjere ublažavanja nisu prilagođene stvarnim uslovima na lokaciji. Korist: Prilagodljive i djelotvorne mjere ublažavanja.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	Izvođač; ŽICG (odobravanje)	Prije početka izgradnje	BMP/CESMP ažuriran i odobren prije početka radova
5.10 Saopštiti rezultate istraživanja građevinskim ekipama	Rizik: Osoblje na gradilištu nije upoznato sa ograničenjima u pogledu biodiverziteta. Korist: Praktična primjena nalaza istraživanja.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1	Izvođač	Prije početka izgradnje	Sprovedene kratke operativne obuke i informisanje na gradilištu
5.11 Utvrditi uslove za obustavu radova i izmjenu projektnih rješenja	Rizik: Izgradnja se nastavlja uprkos neprihvatljivim rizicima po biodiverzitet. Korist: Sprječavanje nepovratnih uticaja.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; ŽICG	Prije početka izgradnje	Utvrđeni jasni kriterijumi za odlaganje ili izmjenu projektnih rješenja
5.12 Obavijestiti Zajmodavce kada nastanu značajne promjene	Rizik: Povreda uslova finansiranja zbog neprijavljenih promjena. Korist: Očuvano povjerenje zajmodavaca i usklađenost.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Prije početka izgradnje	Zajmodavci obaviješteni o značajnim nalazima u pogledu biodiverziteta i usaglašenim mjerama

6 Potvrda usklađenosti sa zahtjevima za kritična staništa					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
6 Potvrda usklađenosti sa zahtjevima za kritična staništa					
6.1 Obezbijediti dugoročnu održivost vrsta	Rizik: Smanjenje populacija prioritetnih vrsta (npr. <i>Lutra lutra</i>). Korist: Očuvana ekološka funkcionalnost.	EBRD PR6; EIB ESS 6	ŽICG; eksperti za biodiverzitet	Tokom izgradnje i eksploatacije	Praćenjem potvrđeno da nije došlo do smanjenja održivosti vrsta
6.2 Uključiti mjere za kritična staništa u CESMP i BMP	Rizik: Pojačane mjere se ne primjenjuju na lokaciji. Korist: Praktično sprovođenje obaveza iz PR6.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	Izvođač; ŽICG	Prije početka izgradnje	CESMP/BMP ažurirani i odobreni
6.3 Sprovoditi praćenje pokazatelja kritičnih staništa	Rizik: Neotkriveni uticaji nakon izgradnje. Korist: Rano otkrivanje i preduzimanje korektivnih mjera.	EBRD PR6; EIB ESS 6	ŽICG	Tokom izgradnje i eksploatacije	Utvrđeni pokazatelji praćeni i o njima izvještavano
6.4 Sprovoditi prilagodljivo upravljanje i korektivne mjere	Rizik: Trajni uticaji ili njihovo pogoršanje. Korist: Kontinuirano unapređenje.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	ŽICG; Izvođač	Tokom izgradnje i početne faze eksploatacije	Korektivne mjere sprovedene i dokumentovane

7 Program kontrole invazivnih stranih vrsta (IAS)

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
7 Program kontrole invazivnih stranih vrsta (IAS)					
7.1 Izraditi Plan upravljanja invazivnim stranim vrstama specifičan za Projekat	Rizik: Nekontrolisano unošenje i širenje invazivnih stranih vrsta tokom izgradnje. Korist: Sistematizovano i proaktivno sprječavanje invazivnih stranih vrsta.	EBRD PR6; EIB ESS 6; nacionalni propisi o zaštiti prirode	Izvođač; ekspert za biodiverzitet; odobrenje ŽICG-a	Prije početka izgradnje	Plan upravljanja invazivnim stranim vrstama izrađen, pregledan i odobren
7.2 Utvrditi visokorizične puteve unošenja invazivnih stranih vrsta i osjetljive receptore	Rizik: Unošenje invazivnih stranih vrsta putem građevinskog materijala, mehanizacije ili zemljišta. Korist: Ciljane preventivne mjere.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač	Prije početka izgradnje	Visokorizični putevi unošenja i osjetljiva područja kartografski prikazani
7.3 Sprovesti istraživanja početnog stanja invazivnih stranih vrsta u osjetljivim područjima	Rizik: Pogrešno pripisivanje ranije prisutnih invazivnih stranih vrsta aktivnostima Projekta. Korist: Jasno početno stanje za praćenje i utvrđivanje odgovornosti.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; ekolozi	Prije početka izgradnje	Dokumentovano početno stanje prisustva invazivnih stranih vrsta
7.4 Kontrolisati građevinski materijal koji se doprema	Rizik: Unošenje invazivnih stranih vrsta putem kontaminiranog materijala. Korist: Sprječavanje unošenja novih invazivnih stranih vrsta.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač	Tokom izgradnje	Koristi se isključivo sertifikovani materijal bez invazivnih stranih vrsta
7.5 Uspostaviti postupke ranog otkrivanja i brzog reagovanja	Rizik: Uspostavljanje invazivnih stranih vrsta usljed zakašnjelog reagovanja. Korist: Ograničavanje prije širenja.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; ekspert za biodiverzitet	Tokom izgradnje	Mjere brzog reagovanja sprovedene u utvrđenim rokovima

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
7.6 Primijeniti mjere kontrole i iskorjenjivanja invazivnih stranih vrsta	Rizik: Dugoročna ekološka degradacija. Korist: Zaštita autohtonih staništa.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; licencirani eksperti	Tokom izgradnje / nakon izgradnje	Populacije invazivnih stranih vrsta kontrolisane ili iskorijenjene kada je to izvodljivo
7.7 Koristiti autohtone vrste za pejzažno uređenje i obnovu	Rizik: Unošenje neautohtonih vrsta tokom sanacije. Korist: Povećana otpornost ekosistema.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač	Tokom izgradnje / nakon izgradnje	Isključiva upotreba autohtonih vrsta iz lokalnih izvora
7.8 Obučiti osoblje na gradilištu i podići njegovu svijest	Rizik: Nenamjerno širenje invazivnih stranih vrsta od strane radnika. Korist: Unaprijeđena usklađenost i pažnja.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	Izvođač	Prije početka izgradnje, uz obuke za obnovu znanja	Obuka završena; materijali za podizanje svijesti istaknuti
7.9 Pratiti prisustvo i širenje invazivnih stranih vrsta	Rizik: Neotkriveno širenje invazivnih stranih vrsta nakon izgradnje. Korist: Upravljanje zasnovano na dokazima.	EBRD PR6; EIB ESS 6	ŽICG; ekolozi	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	Izveštaji o praćenju invazivnih stranih vrsta izrađeni i razmotreni
7.10 Izveštavati Zajmodavce o invazivnim stranim vrstama	Rizik: Neusklađenost sa uslovima finansiranja. Korist: Transparentno izveštavanje o učinku.	EBRD PR1 i PR6; EIB ESS 1 i 6	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Tokom izgradnje i eksploatacije	Učinak u pogledu invazivnih stranih vrsta uključen u izveštaje o životnoj sredini i društvenim pitanjima koje su Zajmodavci prihvatili

8 Mjere zaštite voda i hidroloških karakteristika					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
8 Mjere zaštite voda i hidroloških karakteristika					
8.1 Utvrditi i kartografski prikazati receptore osjetljive na uticaje na vode	Rizik: Slučajni uticaj na izvore, močvarna područja, vodotoke i kraške oblike. Korist: Ciljana zaštita visokorizičnih područja.	EBRD PR3 i PR6; EIB ESS 3 i 6	Izvođač; hidrolog	Prije početka izgradnje	Ažurirane karte receptora osjetljivih na uticaje na vode odobrene i uključene u CESMP
8.2 Uključiti mjere zaštite voda u CESMP	Rizik: Nedosljedna primjena mjera ublažavanja. Korist: Sistematsko sprovođenje na gradilištu.	EBRD PR1 i PR3; EIB ESS 1 i 3	Izvođač; odobrenje ŽICG-a	Prije početka izgradnje	CESMP sadrži detaljne mjere zaštite voda i hidroloških karakteristika
8.3 Primijeniti mjere kontrole erozije i nanosa (ESC)	Rizik: Taloženje nanosa u vodnim tijelima, naročito u blizini Skadarskog jezera. Korist: Zaštita kvaliteta vode i vodenih staništa.	EBRD PR3; EIB ESS 3	Izvođač	Tokom izgradnje	Mjere ESC-a uspostavljene i održavane; nema vidljivog ispuštanja nanosa
8.4 Primijeniti mjere zaštite podzemnih voda i kraških sistema	Rizik: Zagađenje kraških izdani i izvora. Korist: Očuvanje resursa vode za piće.	EBRD PR3 i PR6; EIB ESS 3 i 6	Izvođač	Tokom izgradnje	Nisu zabilježeni incidenti zagađenja; zaštitne zone se poštuju
8.5 Sprovoditi mjere sprječavanja zagađenja i upravljanja izlivanjima	Rizik: Izlivanje goriva, ulja ili hemikalija koje utiče na vodna tijela. Korist: Smanjen rizik od iznenadnih događaja zagađenja.	EBRD PR3 i PR4; EIB ESS 3	Izvođač	Tokom izgradnje	Mjere sprječavanja izlivanja sprovedene; obezbijeđeno brzo reagovanje na incidente
8.6 Sprovoditi mjere zaštite močvarnih i plavnih područja	Rizik: Gubitak ekološke funkcije i kapaciteta za regulisanje poplava. Korist: Očuvanje usluga ekosistema.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač	Tokom izgradnje	Bez neto gubitka hidrološke funkcije močvarnih područja
8.7 Projektovati i izgraditi propuste i prelaze	Rizik: Efekat prepreke i izmijenjeni režimi protoka.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; projektant	Tokom izgradnje	Propusti projektovani i izgrađeni tako da se očuva

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
	Korist: Očuvana ekološka povezanost.				prirodni protok
8.8 Sprovoditi program praćenja kvaliteta voda	Rizik: Neotkriveno pogoršanje kvaliteta voda. Korist: Upravljanje zasnovano na dokazima.	EBRD PR3; EIB ESS 3	ŽICG; eksterne laboratorije	Tokom izgradnje i eksploatacije	Rezultati praćenja usklađeni sa zakonskim standardima
8.9 Obezbijediti reagovanje u vanrednim situacijama u slučaju incidenata povezanih sa vodama	Rizik: Eskalacija incidenata zagađenja. Korist: Brzo ograničavanje i sanacija.	EBRD PR4; EIB ESS 4	Izvođač; ŽICG	Tokom izgradnje	Vježbe reagovanja u vanrednim situacijama sprovedene i djelotvorne
8.10 Obezbijediti hidrološku sanaciju nakon izgradnje	Rizik: Dugoročna izmjena obrazaca odvodnjavanja. Korist: Obnova prirodnih hidroloških karakteristika.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač	Nakon izgradnje	Odvodnjavanje i hidrološke karakteristike obnovljeni u skladu sa projektom
8.11 Primijeniti prilagodljivo upravljanje i korektivne mjere	Rizik: Trajni hidrološki uticaji. Korist: Kontinuirano unapređenje.	EBRD PR1, PR3 i PR6; EIB ESS 1, 3 i 6	ŽICG; Izvođač	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	Korektivne mjere sprovedene na osnovu rezultata praćenja
8.12 Izvještavati Zajmodavce o pitanjima povezanim sa vodama	Rizik: Neusklađenost sa zahtjevima zajmodavaca. Korist: Transparentnost i odgovornost.	EBRD PR1, PR3 i PR6; EIB ESS 1 i 3	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Tokom izgradnje i eksploatacije	Učinak u pogledu zaštite voda uključen u izvještaje o životnoj sredini i društvenim pitanjima

9 Sprječavanje zagađenja i pripravnost za vanredne situacije					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
9 Sprječavanje zagađenja i pripravnost za vanredne situacije					
9.1 Izraditi Plan sprječavanja zagađenja i reagovanja u vanrednim situacijama (PPERP)	Rizik: Nekoordinisano reagovanje na izlivanja ili nezgode; ozbiljna šteta po životnu sredinu. Korist: Sistematizovana pripravnost i sposobnost reagovanja.	EBRD PR3 i PR4; EIB ESS 3 i 4; nacionalni propisi o zaštiti i spašavanju	Izvođač; odobrenje ŽICG-a	Prije početka izgradnje	PPERP izrađen, pregledan i odobren prije mobilizacije
9.2 Sačiniti popis i obezbijediti bezbjedno skladištenje opasnih materija	Rizik: Zagađenje zemljišta, voda i podzemnih voda. Korist: Smanjena vjerovatnoća slučajnog ispuštanja.	EBRD PR3; EIB ESS 3	Izvođač	Tokom izgradnje	Opasne materije skladištene u odgovarajućim prostorima sa sekundarnom zaštitom od izlivanja
9.3 Primijeniti mjere sprječavanja i kontrole izlivanja	Rizik: Iznenadni događaji zagađenja koji utiču na Skadarsko jezero i priobalne vode. Korist: Brzo ograničavanje izlivanja.	EBRD PR3 i PR6; EIB ESS 3 i 6	Izvođač	Tokom izgradnje	Kompleti za reagovanje na izlivanja dostupni; nisu zabilježena nekontrolisana izlivanja
9.4 Obezbijediti opremu i resurse za vanredne situacije	Rizik: Nedjelotvorno reagovanje zbog nedostatka opreme. Korist: Blagovremeno ublažavanje posljedica incidenata.	EBRD PR4; EIB ESS 4	Izvođač	Prije početka i tokom izgradnje	Oprema za vanredne situacije održavana i dostupna
9.5 Sprovoditi obuke i vježbe za radnike i rukovodstvo	Rizik: Ljudska greška i zakašnjelo reagovanje. Korist: Unaprijeđena spremnost i koordinacija.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač	Prije početka izgradnje i periodično	Vježbe reagovanja u vanrednim situacijama sprovedene i dokumentovane
9.6 Uspostaviti koordinaciju sa	Rizik: Zakašnjelo ili nedjelotvorno reagovanje u vanrednoj situaciji.	EBRD PR4; EIB ESS 4	ŽICG; Izvođač	Prije početka izgradnje	Uspostavljeni protokoli komunikacije sa nadležnim

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
nadležnim službama za vanredne situacije	Korist: Integrisani kapacitet za reagovanje.				organima
9.7 Obezbijediti postupke obaveštavanja i izvještavanja o incidentima	Rizik: Neusklađenost sa zakonskim zahtjevima i zahtjevima zajmodavaca za izvještavanje. Korist: Transparentnost i brzo preduzimanje korektivnih mjera.	EBRD PR1, PR3 i PR4; EIB ESS 1, 3 i 4	ŽICG; Izvođač	Tokom izgradnje i eksploatacije	O incidentima izviješteno u ugovorenim rokovima
9.8 Sprovesti mjere sanacije i oporavka	Rizik: Dugoročna šteta po životnu sredinu nakon incidenata. Korist: Obnova pogođenih područja.	EBRD PR3 i PR6; EIB ESS 3 i 6	Izvođač; nadzor ŽICG-a	Prema potrebi	Pogođena područja sanirana do stanja početnih uslova
9.9 Izraditi plan pripravnosti za vanredne situacije usljed ekstremnih vremenskih događaja	Rizik: Oštećenje infrastrukture i prekid usluge usljed klimatskih događaja. Korist: Povećana otpornost.	EBRD PR4; EIB ESS 4	Izvođač; ŽICG	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	Planovi za vanredne situacije ispitani i ažurirani za ekstremne događaje
9.10 Prenijeti sistem pripravnosti za vanredne situacije u fazu eksploatacije	Rizik: Nedostaci u pripravnosti nakon izgradnje. Korist: Kontinuitet upravljanja vanrednim situacijama.	EBRD PR1 i PR4; EIB ESS 1 i 4	ŽICG	Prije puštanja u rad	Postupci za vanredne situacije uključeni u OESMP
9.11 Sprovoditi praćenje, preispitivanje i prilagodljivo upravljanje	Rizik: Zastarjeli postupci za vanredne situacije. Korist: Kontinuirano unapređenje.	EBRD PR1, PR3 i PR4; EIB ESS 1, 3 i 4	ŽICG	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	Periodična preispitivanja sprovedena i unapređenja primijenjena
9.12 Izvještavati Zajmodavce o zagađenju i vanrednim situacijama	Rizik: Povreda uslova finansiranja. Korist: Očuvano povjerenje zajmodavaca.	EBRD PR1, PR3 i PR4; EIB ESS 1, 3 i 4	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Tokom izgradnje i eksploatacije	Izvještaji o učinku u pogledu vanrednih situacija i zagađenja dostavljeni i prihvaćeni

10 Unapređenje bezbjednosnih uslova

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
10 Unapređenje bezbjednosnih uslova					
10.1 Postaviti ograde i urediti prostor zelenilom (fizičke prepreke)	Smrtni slučajevi/nezgode usljed nekontrolisanog pristupa pješaka duž željezničke pruge (najveći rizik).	EBRD PR4 (5)	Izvođač (ugradnja); ŽICG (sprovođenje).	Projektno rješenje odobreno prije početka izgradnje, uz saglasnost nadzornog inženjera Ugradnja odobrena prije početka puštanja u rad, uz saglasnost nadzornog inženjera	Projektovanje i postavljanje ograda koje sprječavaju penjanje u visokorizičnim zonama (PC4 u blizini škola, neformalni prolazi u Sutomoru i gradske zone Bara). Pejzažno uređenje (gusta autohtona vegetacija) koristi se kao prirodna prepreka radi odvratanja od pristupa u blizini zona kulturne baštine/vidikovaca (npr. Lesendro i Skadarsko jezero). Ugradnja bezbjednih prelaza u područjima velike pješačke aktivnosti (pješački prelazi preko pruge sa gumiranim prelaznim panelima i odgovarajućom signalizacijom).
10.2 Sprovesti mjere upravljanja brzinom i postaviti signalizaciju	Visok rizik izloženosti zbog nedostatka bočne zaštite (magistralni put M2) i velike pješačke aktivnosti.	EBRD PR4 (5)	ŽICG (odobravanje); Direkcija za bezbjednost željezničkog saobraćaja.	Kontinuirano tokom eksploatacije	Uspostaviti trajno preispitivanje eksploatacione brzine na mjestima sa velikim prisustvom pješaka (škole, Vranjina/Lesendro i smještajni objekti za izdavanje u Virpazaru). Tokom izgradnje primjenjivati privremena ograničenja brzine u visokorizičnim gradskim zonama. Postaviti pojačanu,

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
					višejezičnu bezbjednosnu signalizaciju na svim visokorizičnim mjestima ukrštanja sa pješačkim tokovima.
10.3 Zatvoriti neformalne (neovlašćene) prelaze i obezbijediti sprovođenje zabrane	Učestalo korišćenje opasnih, neovlašćenih prolaza (Sutomore i Bar).	EBRD PR4 (6)	Izvođač (zatvaranje); ŽICG (sprovođenje).	Projektno rješenje odobreno prije početka izgradnje, uz saglasnost nadzornog inženjera Ugradnja odobrena prije početka puštanja u rad, uz saglasnost nadzornog inženjera	Svi neovlašćeni prolazi preko željezničke pruge trajno zatvoreni i fizički onemogućeni. Video-nadzor i daljinsko praćenje postavljeni na visokorizičnim mjestima ukrštanja sa pješačkim tokovima (npr. gradska područja Bara i Vranjina). U područjima velike pješačke aktivnosti ili potrebe za pristupom nepokretnostima ugrađeni bezbjedni prelazi (pješački prelazi preko pruge sa gumiranim prelaznim panelima i odgovarajućom signalizacijom), u skladu sa bezbjednosnim standardima EU i Crne Gore.
10.4 Razviti i sprovesti dugoročno rješenje pristupa područjima Vranjine i Lesendra	Kritični bezbjednosni rizik za posjetioce koji pristupaju tvrđavi Lesendro i stajalištu Vranjina. Strukturni bezbjednosni rizik	EBRD PR4 (6); EIB ESS 4	Ministarstvo saobraćaja (pokretanje i učešće); Konsultant (studija izvodljivosti); zainteresovane strane (ŽICG, opštine,	Pokrenuto u roku od šest mjeseci od potpisivanja Projektnog ugovora	Završena studija izvodljivosti radi utvrđivanja najbezbjednijeg dugoročnog rješenja pristupa, prihvatljivog sa aspekta životne sredine i arhitekture (nadvožnjak, unaprijeđena pješačka staza ili pristup vodenim putem), usklađenog sa

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
	povezan sa složenim prostornim odnosom željezničke pruge, puta i jezera, koji zahtijeva integrisano dugoročno plansko rješenje izvan obuhvata sanacije.		Ministarstvo saobraćaja/Uprava za saobraćaj, Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine, Nacionalni park i Agencija za zaštitu životne sredine).		bezbjednosnim standardima EU i Crne Gore. Koordinacija zainteresovanih strana mora se održavati tokom izrade studije.
10.5 Uspostaviti i održavati institucionalni mehanizam koordinacije za dugoročno rješenje pristupa područjima Vranjine i Lesendra	Rizik od rascjepkane institucionalne odgovornosti koja dovodi do zakašnjelih ili nekoordinisanih bezbjednosnih intervencija na području Vranjine i Lesendra.	EBRD PR4 (6); EIB ESS 4	Ministarstvo saobraćaja (vodeća uloga); zainteresovane strane (ŽICG, opštine, Ministarstvo saobraćaja/Uprava za saobraćaj, Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine, Nacionalni park i Agencija za zaštitu životne sredine).	U roku od šest mjeseci od odobrenja ESAP-a	Uspostavljena formalna međuinstitucionalna radna grupa. Utvrđeni okvir koordinacije i odgovornosti. Sastanci dokumentovani i usaglašen akcioni plan za dugoročno rješenje pristupa.

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
10.6 Sprovesti kratkoročne mjere ublažavanja rizika – područje Vranjine i Lesendra	Neposredni rizik od smrtnih slučajeva/teških povreda zbog nekontrolisanog prelaska pješaka preko željezničke pruge radi pristupa tvrđavi Lesendro, stajalištu Vranjina i susjednim nepokretnostima.	EBRD PR4 (6); EIB ESS 4	Izvođač (ugradnja); ŽICG (sprovođenje).	Projektno rješenje odobreno prije početka izgradnje; ugradnja završena prije puštanja u rad/eksploatacije	Postavljanje ograda na utvrđenim pravcima kretanja pješaka. Postavljanje višejezične signalizacije upozorenja. Praćenje poštovanja mjera tokom eksploatacije.
10.7 Pokrenuti kampanje podizanja svijesti o bezbjednosti	Visok rizik usljed nedovoljne upoznatosti lokalnog stanovništva sa opasnostima.	EBRD PR4 (6)	ŽICG (upravljanje)	Kontinuirano tokom eksploatacije	Pokrenuti kontinuirani, ciljani program podizanja svijesti o bezbjednosti za školsku djecu (područje Bara) i turiste, uz korišćenje plakata, društvenih mreža i centara za posjetioce Nacionalnog parka (vidjeti i 14.6).
10.8 Uključiti sve ključne zainteresovane strane koje su odgovorne za međusobne odnose željezničkog, drumskog i pješačkog saobraćaja i na koje ti odnosi utiču,	Kao u 10.4, neovlašćeni prelazi i kritični bezbjednosni rizici povezani sa međusobnim odnosima željezničkog, drumskog i pješačkog	EBRD PR4; EIB ESS 4; propisi EU o bezbjednosti	ŽICG i Ministarstvo saobraćaja , u koordinaciji sa konsultantom za tehničku saradnju i konsultantom PIU. Uključivanje ključnih zainteresovanih strana	Po potpisivanju Projektnog ugovora	Sprovesti uključivanje zainteresovanih strana duž kritičnih područja željezničke pruge na kojima postoje bezbjednosni rizici. Dodatne mjere ublažavanja sprovedene u koordinaciji sa drugim ključnim zainteresovanim stranama, uz praćenje od strane ŽICG-a i

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
naročito na području Skadarskog jezera. Razmotriti bezbjednosna pitanja, utvrditi praktična i ekonomična rješenja za najveći mogući stepen zaštite javnosti i obezbijediti sprovođenje mjera ublažavanja.	saobraćaja duž željezničke pruge Golubovci–Bar, naročito na području Skadarskog jezera.		(nadležne opštine, nadležna ministarstva, Uprava za saobraćaj, Nacionalni park Skadarsko jezero, lokalni privredni subjekti i stanovnici). Podrška tehničke saradnje (koju obezbjeđuje EBRD u približnom iznosu od 20.000 EUR): sprovesti brojanje saobraćaja/pješaka u vršnim periodima, organizovati radionicu i dokumentovati cjelokupan postupak.		izvještavanje Banaka o njihovoj djelotvornosti.

11 Radni odnosi i uslovi rada, upravljanje zaštitom i zdravljem na radu

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
11 Radni odnosi i uslovi rada, upravljanje zaštitom i zdravljem na radu					
11.1 Radnici angažovani na Projektu moraju imati zaključene ugovore o radu u pisanoj formi i biti obaviješteni o uslovima rada i svojim pravima	Rizik: Radni sporovi, iskorišćavanje radnika i zakonske sankcije. Korist: Usklađenost sa nacionalnim i međunarodnim standardima rada.	EBRD PR2; konvencije MOR-a; EIB ESS 2; nacionalni propisi o radu	Služba za ljudske resurse Izvođača; nadzor ŽICG-a	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Svi radnici imaju ugovore u pisanoj formi, minimalnu zaradu i prava u skladu sa zakonom. Svi radnici angažovani na Projektu moraju imati zaključene ugovore o radu u pisanoj formi i biti obaviješteni o uslovima rada i svojim pravima.
11.2 Radnicima angažovanim na Projektu obezbijediti pristup mehanizmu za podnošenje pritužbi	Rizik: Neriješene pritužbe radnika; industrijske akcije. Korist: Blagovremeno rješavanje i unaprijeđeni radni odnosi.	EBRD PR2 i PR10; EIB ESS 2 i 10	Služba za ljudske resurse Izvođača; ŽICG	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Mehanizam za podnošenje pritužbi operativan; pritužbe praćene i riješene u utvrđenim rokovima
11.3 Obezbijediti radnicima angažovanim na Projektu odgovarajući smještaj i prateće objekte u skladu sa nacionalnim propisima i dobrom međunarodnom praksom, uključujući Smjernice IFC-a/EBRD-a za smještaj radnika.	Rizik: Loši životni uslovi, zdravstveni problemi i društveni sukobi. Korist: Zdrava radna snaga i smanjeno odsustvovanje sa rada.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač; budžet za WAP	Tokom izgradnje	Smještaj ispunjava nacionalne standarde i standarde EBRD-a; obezbijeđeni sanitarni i prateći objekti

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
11.4 Uspostaviti i održavati sveobuhvatan sistem procjene rizika i upravljanja zaštitom i zdravljem na radu (OHS)	Rizik: Povrede radnika, smrtni slučajevi i neusklađenost. Korist: Sistematsko prepoznavanje i ublažavanje opasnosti.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4; nacionalni propisi o zaštiti i zdravlju na radu	Izvođač; rukovodilac za zaštitu i zdravlje na radu	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Sveobuhvatan registar rizika po zaštitu i zdravlje na radu vodi se i ažurira
11.5 Izraditi planove i postupke zaštite i zdravlja na radu specifične za lokaciju	Rizik: Nebezbjedni radni postupci i incidenti. Korist: Bezbjedni postupci tokom izgradnje i eksploatacije.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač; organ stručnog nadzora	Prije početka izgradnje	ŽICG odobrio planove zaštite i zdravlja na radu specifične za lokaciju; planovi se primjenjuju na svim gradilištima
11.6 Obezbijediti da svi radnici angažovani na Projektu dobiju odgovarajuća sredstva i opremu za ličnu zaštitu na radu (PPE), u skladu sa njihovim poslovima i rizicima specifičnim za lokaciju	Rizik: Povrede usljed izloženosti opasnostima. Korist: Smanjen broj incidenata i usklađenost sa standardima bezbjednosti.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač; rukovodilac za zaštitu i zdravlje na radu	Tokom izgradnje	Cjelokupnom osoblju obezbijeđena odgovarajuća sredstva i oprema za ličnu zaštitu; njihova upotreba se prati
11.7 Obezbijediti da cjelokupno osoblje Projekta, uključujući podizvođače, prođe obaveznu obuku i uvodno osposobljavanje prije početka rada na gradilištu	Rizik: Nedovoljna upoznatost sa opasnostima i mjerama ublažavanja. Korist: Radna snaga osposobljena u oblasti zaštite i zdravlja na radu i prava iz rada.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač; rukovodilac za zaštitu i zdravlje na radu	Prije početka izgradnje, uz obuke za obnovu znanja	Obuka sprovedena; prisustvo dokumentovano; kratke operativne obuke redovno održavane

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
11.8 Sprovoditi praćenje i nadzor učinka u oblasti zaštite i zdravlja na radu	Rizik: Neusklađenost ili nedovoljno sprovođenje mjera na gradilištu. Korist: Kontinuirano unapređenje i smanjenje rizika.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Rukovodilac za zaštitu i zdravlje na radu; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; organ stručnog nadzora; ŽICG	Tokom izgradnje	Redovne kontrole; neusaglašenosti evidentirane i otklonjene u utvrđenim rokovima
11.9 Obezbijediti formalni sistem blagovremenog izvještavanja o incidentima, događajima koji su zamalo doveli do nezgode i korektivnim mjerama	Rizik: Zakašnjelo reagovanje i ponavljanje incidenata. Korist: Blagovremene korektivne mjere i usklađenost sa zahtjevima zajmodavaca.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač; ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Tokom izgradnje i eksploatacije	O svim incidentima izviješteno i korektivne mjere sprovedene; evidencije se vode
11.10 Obezbijediti upravljanje visokorizičnim aktivnostima	Rizik: Smrtni slučajevi ili teške povrede usljed radova u tunelima, rada teške mehanizacije, visokog napona ili radova na pruzi u saobraćaju. Korist: Ublažavanje rizika pri naročito opasnim radovima.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač; rukovodilac za zaštitu i zdravlje na radu	Tokom izgradnje	Visokorizične aktivnosti sprovode se pod strogim nadzorom zaštite i zdravlja na radu i u skladu sa odobrenim postupcima
11.11 Sprovoditi odgovarajući zdravstveni nadzor i održavati djelotvorne aranžmane	Rizik: Neotkriveno profesionalno oboljenje ili neadekvatno reagovanje na	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač; rukovodilac za zaštitu i zdravlje na	Tokom izgradnje	Zdravstveni pregledi sprovedeni; postupci za vanredne situacije ispitani;

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
pripravnosti i reagovanja u vanrednim situacijama radi zaštite zdravlja i bezbjednosti radnika.	nezgode. Korist: Rano otkrivanje i reagovanje, smanjena težina incidenata.		radu; eksterne zdravstvene službe		dostupna prva pomoć i resursi za reagovanje
11.12 Prenijeti upravljanje zaštitom i zdravljem na radu u fazu eksploatacije	Rizik: Nedostaci u zaštiti radnika nakon izgradnje. Korist: Kontinuitet bezbjedne eksploatacije.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Prije puštanja u rad	Utvrđene odgovornosti za zaštitu i zdravlje na radu u fazi eksploatacije i raspoređeno odgovarajuće osoblje

12 Sprovođenje eksproprijacije i preseljenja

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
12. Sprovođenje eksproprijacije i preseljenja					
12.1 Izraditi, objaviti i sprovesti Akcioni plan preseljenja Projekta (RAP) u skladu sa Okvirom politike preseljenja (RPF) i zahtijevati da svi izvođači postupaju u skladu sa RPF-om i RAP-om u pogledu svojih potreba za zauzimanjem zemljišta.	Rizik: Neadekvatno upravljanje preseljenjem ili odloženo preseljenje; pravni sporovi. Korist: Jasan okvir za pravičnu naknadu i obnovu sredstava za život.	EBRD PR5; nacionalni propisi o eksproprijaciji	ŽICG; eksterni konsultant za RAP; PIU	Prije početka izgradnje	RAP izrađen, pregledan i odobren od strane Zajmodavaca prije početka radova na pogođenim parcelama
12.2 Utvrditi pogođena lica i imovinu	Rizik: Nepotpuno utvrđivanje koje dovodi do nenadoknađenih gubitaka. Korist: Precizan popis i utvrđivanje prava na naknadu.	EBRD PR5; nacionalni propisi	ŽICG; konsultant za RAP	Prije početka izgradnje	Sva pogođena domaćinstva, objekti, zemljište i imovina utvrđeni i evidentirani
12.3 Uspostaviti mehanizam za rješavanje pritužbi (GRM) u vezi sa preseljenjem	Rizik: Neriješeni sporovi; prerastanje u sudske zahtjeve. Korist: Brzo rješavanje pritužbi.	EBRD PR5 i PR10; EIB ESS 5 i 10	ŽICG; konsultant za RAP	Prije početka izgradnje i kontinuirano	GRM operativan; sve pritužbe praćene i riješene u utvrđenim rokovima
12.4 Koordinirati sprovođenje putem CESMP-a i ESMS-a	Rizik: Nedostatak koordinacije između aktivnosti preseljenja i izgradnje. Korist: Cjelovito upravljanje životnom sredinom i društvenim pitanjima.	EBRD PR1 i PR5; EIB ESS 1 i 5	ŽICG; Izvođač	Prije početka izgradnje	Zahtjevi u vezi sa preseljenjem uključeni u CESMP i ESMS

13 Uključivanje zainteresovanih strana i objavljivanje informacija					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
13 Uključivanje zainteresovanih strana i objavljivanje informacija					
13.1 Ažurirati i odobriti Plan uključivanja zainteresovanih strana (SEP)	Rizik: Nestrukturirano uključivanje koje dovodi do protivljenja lokalne zajednice, nesporazuma ili štete po ugled. Korist: Jasan okvir za sistematsko uključivanje.	EBRD PR10; EIB ESS 10; nacionalni propisi o konsultacijama	ŽICG; PIU; konsultant za SEP	Prije početka izgradnje	SEP ažuriran, pregledan i odobren od strane ŽICG-a i Zajmodavaca
13.2 Utvrditi i mapirati sve pogođene zainteresovane strane	Rizik: Isključivanje ranjivih ili pogođenih grupa; propuštene mogućnosti za uključivanje. Korist: Inkluzivno učešće i zastupljenost.	EBRD PR10; smjernice MOR-a; nacionalni propisi	ŽICG; PIU	Prije početka izgradnje	Sveobuhvatan registar zainteresovanih strana vodi se i ažurira
13.3 Objaviti dokumentaciju Projekta zainteresovanim stranama	Rizik: Mogući nedostatak transparentnosti; netačne informacije. Korist: Veće razumijevanje i povjerenje.	EBRD PR10; EIB ESS 10	ŽICG; PIU	Prije početka izgradnje i kontinuirano	ESIA, ESMP, BMP, RAP i informacije o GRM-u javno dostupni putem internet stranice, lokalnih kancelarija i medija
13.4 Uspostaviti i primjenjivati mehanizme konsultacija i povratnih informacija	Rizik: Zanemarivanje pitanja koja zabrinjavaju lokalnu zajednicu; prerastanje u sporove. Korist: Povratne informacije uključene u planiranje Projekta i mjere ublažavanja.	EBRD PR10 i PR5; EIB ESS 10 i 5	ŽICG; PIU; Izvođač (uključivanje na nivou gradilišta)	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Sastanci sa zainteresovanim stranama, radionice i fokus-grupe održani; povratne informacije dokumentovane i razmotrene
13.5 Uključiti ranjive grupe i pogođena lica	Rizik: Nejednako postupanje prema marginalizovanim grupama. Korist: Društvena uključenost i ravnopravan pristup informacijama.	EBRD PR10 i PR5; nacionalni propisi	ŽICG; PIU; konsultant za RAP	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Dokazi o ciljanom uključivanju; sprovedene mjere pristupačnosti (npr. prevodi i sastanci u terminima prilagođenim

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
					lokalnom stanovništvu)
13.6 Podići svijest o mehanizmu za rješavanje pritužbi (GRM)	Rizik: Neprijavljene pritužbe, nezadovoljstvo i reputacioni rizik. Korist: Rano rješavanje i odgovornost.	EBRD PR10, PR5 i PR2; EIB ESS 10 i 5	ŽICG; PIU; Izvođač	Prije početka izgradnje i kontinuirano	GRM operativan; zainteresovane strane upoznate sa kanalima; pritužbe evidentirane i riješene u utvrđenim rokovima
13.7 Organizovati javne informativne sastanke i distribuirati izvještaje	Rizik: Nesporazumi u vezi sa uticajima Projekta. Korist: Lokalna zajednica obaviještena o napretku i mjerama ublažavanja.	EBRD PR10; EIB ESS 10	ŽICG; PIU	Tokom izgradnje i eksploatacije	Najmanje dva javna informativna sastanka godišnje; godišnji izvještaji o životnoj sredini i društvenim pitanjima dostavljeni lokalnim zajednicama
13.8 Koordinirati aktivnosti sa lokalnim organima i institucijama	Rizik: Protivrječne odluke ili zakašnjenja odobrenja. Korist: Efikasno usklađivanje i usklađenost.	EBRD PR10 i PR4; nacionalni propisi	ŽICG; organi lokalne uprave	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Zaključeni formalni sporazumi ili memorandumi o razumijevanju; održani periodični koordinacioni sastanci
13.9 Uključiti SEP u CESMP i ESMS	Rizik: Uključivanje nije povezano sa upravljanjem gradilištem; nedjelotvorno reagovanje na pitanja lokalne zajednice. Korist: Uključivanje povratnih informacija lokalne zajednice u aktivnosti u realnom vremenu.	EBRD PR1 i PR10; EIB ESS 1 i 10	Izvođač; ŽICG	Prije početka izgradnje	CESMP sadrži postupke uključivanja na nivou gradilišta usklađene sa SEP-om
13.10 Pratiti uključivanje	Rizik: Nedostatak odgovornosti; zanemarene povratne informacije.	EBRD PR1 i PR10; EIB ESS 1 i 10	ŽICG; PIU; konsultant	Tokom izgradnje i	Aktivnosti uključivanja praćene; godišnji izvještaji

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
zainteresovanih strana i izvještavati o njemu	Korist: Transparentno praćenje djelotvornosti uključivanja.		Zajmodavaca (EIB) za praćenje	eksploatacije	dostavljeni Zajmodavcima
13.11 Primijeniti prilagodljivo upravljanje uključivanjem zainteresovanih strana	Rizik: Uključivanje vremenom postaje nedjelotvorno; novonastala pitanja ostaju neriješena. Korist: Kontinuirano unapređivanje odnosa sa zainteresovanim stranama.	EBRD PR1 i PR10; EIB ESS 1 i 10	ŽICG; PIU	Tokom izgradnje i eksploatacije	SEP revidiran prema potrebi, na osnovu praćenja i povratnih informacija

14 Mjere zaštite zdravlja i bezbjednosti lokalne zajednice					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
14 Mjere zaštite zdravlja i bezbjednosti lokalne zajednice					
14.1 Sprovoditi mjere upravljanja saobraćajem i pristupom	Rizik: Nezgode u kojima učestvuju pješaci, biciklisti i vozila. Korist: Bezbjedan pristup i smanjen rizik od nezgoda.	EBRD PR4; nacionalni propisi o bezbjednosti saobraćaja; EIB ESS 4	Izvođač; ŽICG; konsultant za bezbjednost saobraćaja	Tokom izgradnje	Uspostavljeni bezbjedni pristupni pravci; postavljeni signalizacija i prepreke; incidenti se prate
14.2 Postaviti ograde (prema potrebi) i obilježiti gradilište	Rizik: Neovlašćen pristup gradilištima; povrede ili smrtni slučajevi. Korist: Sprečava slučajnu izloženost opasnostima.	EBRD PR4; EIB ESS 4	Izvođač	Prije početka izgradnje i tokom održavanja	Visokorizične zone ograđene; granice gradilišta jasno obilježene i nadzirane
14.3 Postaviti signalizaciju i upozorenja za bezbjednost javnosti	Rizik: Nedovoljna svijest o opasnostima; povrede pripadnika lokalne zajednice. Korist: Informisanje lokalnih zajednica o rizicima.	EBRD PR4 i PR10; EIB ESS 4 i 10	Izvođač	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Postavljeni višejezični znakovi; redovno se pregledaju i održavaju
14.4 Zatvoriti neformalne prelaze i prolaze	Rizik: Kontinuirano korišćenje nebezbednih, neovlašćenih prolaza. Korist: Smanjen rizik od nezgoda.	EBRD PR4; EIB ESS 4	Izvođač; ŽICG	Prije početka izgradnje	Neformalni prolazi fizički zatvoreni; praćenjem se obezbjeđuje da ne budu ponovo otvoreni (vidjeti i 10.3)
14.5 Sprovoditi privremena ograničenja brzine i regulisanje saobraćaja u zonama izgradnje	Rizik: Incidenti usljed velike brzine u zonama izgradnje. Korist: Smanjen rizik za pješake i vozila.	EBRD PR4; nacionalni propisi o bezbjednosti saobraćaja	ŽICG; Izvođač	Tokom izgradnje	Ograničenja brzine se sprovode; angažovano osoblje za regulisanje saobraćaja

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
14.6 Podići svijest lokalne zajednice putem kampanja o bezbjednosti	Rizik: Javnost nije upoznata sa opasnostima željezničkog saobraćaja i zonama visokog rizika za pješake. Korist: Veća informisanost lokalne zajednice i bezbjedno ponašanje.	EBRD PR4 i PR10; EIB ESS 4 i 10	ŽICG; PIU; organi lokalne uprave	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Kampanje usmjerene na škole, lokalno stanovništvo i posjetioce; djelotvornost procijenjena putem anketa (vidjeti i 10.5)
14.7 Sprovoditi mjere ublažavanja buke, prašine i vibracija u blizini naselja	Rizik: Uticaji na zdravlje usljed prekomjerne buke, prašine ili vibracija tokom izgradnje. Korist: Smanjeno uznemiravanje i bolji zdravstveni ishodi.	EBRD PR4 i PR3; EIB ESS 3 i 4	Izvođač; rukovodilac/službenik za poslove životne sredine	Tokom izgradnje	Nivoi buke i prašine se prate; mjere ublažavanja se primjenjuju; pritužbe se evidentiraju i rješavaju
14.8 Primjenjivati postupke reagovanja u vanrednim situacijama za incidente koji pogađaju lokalnu zajednicu	Rizik: Zakašnjelo reagovanje na nezgode u kojima učestvuju pripadnici lokalne zajednice. Korist: Blagovremena intervencija i smanjena težina povreda.	EBRD PR4; EIB ESS 4	Izvođač; ŽICG	Tokom izgradnje i eksploatacije	Uspostavljeni postupci za vanredne situacije; vježbe sprovedene; vrijeme reagovanja evidentirano
14.9 Sprovoditi mjere zaštite osjetljivih receptora (škole, bolnice i lokaliteti kulturne baštine)	Rizik: Izloženost ranjivih grupa stanovništva opasnostima izgradnje. Korist: Uticaj na osjetljive grupe sveden na najmanju moguću mjeru.	EBRD PR4 i PR8; EIB ESS 4 i 8	Izvođač; ŽICG	Tokom izgradnje	Mjere ublažavanja sprovedene; praćenjem potvrđeno smanjenje izloženosti
14.10 Koordinirati aktivnosti sa lokalnim organima i zajednicama	Rizik: Nekoordinisano reagovanje na incidente ili sporove u vezi sa pristupom. Korist: Usklađeno upravljanje	EBRD PR4 i PR10; nacionalni propisi	ŽICG; opštine	Tokom izgradnje i eksploatacije	Redovni koordinacioni sastanci održani; dogovori dokumentovani

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
	bezbjednošću lokalne zajednice.				
14.11 Primjenjivati postupke praćenja, izvještavanja i prilagodljivog upravljanja	Rizik: Neriješene opasnosti koje dovode do nezgoda ili pritužbi. Korist: Kontinuirano unapređivanje bezbjednosnih mjera.	EBRD PR1 i PR4; EIB ESS 1 i 4	ŽICG; Izvođač	Tokom izgradnje i eksploatacije	Incidenti koji se odnose na bezbjednost lokalne zajednice evidentirani; korektivne mjere primijenjene; izvještaji dostavljeni Zajmodavcima
14.12 Koordinirati sprovođenje putem CESMP-a i ESMS-a	Rizik: Bezbjednosne mjere nisu ugrađene u upravljanje izgradnjom. Korist: Sistematsko sprovođenje zaštite lokalne zajednice.	EBRD PR1 i PR4; EIB ESS 1 i 4	Izvođač; ŽICG	Prije početka izgradnje	CESMP i ESMS sadrže sve postupke zaštite bezbjednosti lokalne zajednice

15 Zaštita kulturne baštine					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
15 Zaštita kulturne baštine					
15.1 Izraditi i odobriti Plan upravljanja kulturnom baštinom (CHMP)	Rizik: Oštećenje ili gubitak materijalne kulturne baštine. Korist: Okvir za sistematsku zaštitu kulturne baštine.	EBRD PR8; nacionalni propisi o zaštiti kulturnih dobara; EIB ESS 8	ŽICG; konsultant za CHMP	Prije početka izgradnje	CHMP izrađen, pregledan i odobren od strane ŽICG-a i Zajmodavaca
15.2 Sprovesti istraživanje početnog stanja i kartografski prikazati dobra kulturne baštine	Rizik: Uticaj na nepoznate lokalitete kulturne baštine tokom izgradnje. Korist: Precizno prostorno planiranje i mjere zaštite.	EBRD PR8; EIB ESS 8	Konsultant za CHMP; ŽICG	Prije početka izgradnje	Svi poznati i pretpostavljeni lokaliteti kulturne baštine kartografski prikazani; zaštitne zone utvrđene
15.3 Uključiti CHMP u CESMP	Rizik: Mjere zaštite kulturne baštine ne sprovode se na lokaciji. Korist: Operativno usklađivanje mjera ublažavanja uticaja na kulturnu baštinu.	EBRD PR8; EIB ESS 8	Izvođač; ŽICG	Prije početka izgradnje	CESMP sadrži mjere iz CHMP-a; osoblje na gradilištu informisano
15.4 Primjenjivati postupak za slučajne nalaze (CFP)	Rizik: Slučajno oštećenje nepoznate ili nedokumentovane kulturne baštine. Korist: Neposredna zaštita novootkrivenih lokaliteta.	EBRD PR8; EIB ESS 8; nacionalni propisi	Izvođač; konsultant za CHMP	Tokom izgradnje	Svi radnici obučeni; CFP se dosljedno primjenjuje; nalazi prijavljeni i njima se upravlja
15.5 Obezbijediti poštovanje zaštitnih zona i zona zabranjenog pristupa oko osjetljivih lokaliteta kulturne baštine, kao što je Lesendro	Rizik: Fizičko ili vizuelno zadiranje i oštećenje usljed vibracija. Korist: Očuvanje konstruktivnog integriteta i kulturne vrijednosti.	EBRD PR8; EIB ESS 8	Izvođač	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	Zaštitne zone se poštuju; praćenjem potvrđeno da nema zadiranja

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
15.6 Koordinirati aktivnosti sa organima nadležnim za kulturnu baštinu	Rizik: Protivrječne aktivnosti ili zakašnjela odobrenja. Korist: Usklađenost sa propisima i stručne smjernice.	EBRD PR8; nacionalni propisi o zaštiti kulturnih dobara	ŽICG; Izvođač	Tokom cjelokupnog životnog ciklusa Projekta	Redovni koordinacioni sastanci dokumentovani; pribavljena odobrenja za radove osjetljive sa aspekta kulturne baštine
15.7 Sprovoditi mjere ublažavanja vibracija, prašine i vizuelnih uticaja	Rizik: Degradacija objekata i lokaliteta kulturne baštine. Korist: Smanjeni fizički i estetski uticaji.	EBRD PR8 i PR3; EIB ESS 3 i 8	Izvođač; rukovodilac za poslove životne sredine	Tokom izgradnje	Nivoi vibracija i prašine se prate; mjere ublažavanja se primjenjuju; nisu uočeni štetni uticaji
15.8 Obezbijediti obuku građevinskog osoblja i podizanje njegove svijesti	Rizik: Nenamjerno narušavanje lokaliteta kulturne baštine. Korist: Veća svijest radnika i usklađenost.	EBRD PR8; EIB ESS 8	Izvođač; konsultant za CHMP	Prije početka izgradnje, uz obuke za obnovu znanja	Cjelokupno osoblje obučeno; evidencije o prisustvu se vode; kratke operativne obuke sprovedene
15.9 Dokumentovati upravljanje kulturnom baštinom i izvještavati o njemu	Rizik: Nedostatak dokaza o usklađenosti; neusklađenost sa zahtjevima zajmodavaca. Korist: Transparentna evidencija preduzetih mjera.	EBRD PR8; EIB ESS 8	Izvođač; ŽICG	Tokom izgradnje i eksploatacije	Izvještaji o mjerama zaštite kulturne baštine dostavljeni ŽICG-u i Zajmodavcima
15.10 Sprovoditi prilagodljivo upravljanje i korektivne mjere	Rizik: Neriješeni uticaji na dobra kulturne baštine. Korist: Kontinuirano unapređenje i ublažavanje rizika.	EBRD PR1 i PR8; EIB ESS 1 i 8	ŽICG; Izvođač; konsultant za CHMP	Tokom izgradnje i početne faze eksploatacije	Korektivne mjere sprovedene; praćenjem potvrđena zaštita dobara kulturne baštine
15.11 Uključiti zainteresovane strane u pitanja kulturne baštine	Rizik: Nezadovoljstvo ili protivljenje lokalne zajednice; reputacioni rizik. Korist: Uključivanje lokalnog znanja i	EBRD PR8 i PR10; EIB ESS 8 i 10	ŽICG; PIU; Izvođač	Prije početka izgradnje i kontinuirano	Zainteresovane strane konsultovane; evidencije o uključivanju se vode; lokalni doprinosi uključeni

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
	kulturnih vrijednosti.				

16 Praćenje i izvještavanje u oblasti životne sredine i društvenih pitanja					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
16 Praćenje i izvještavanje u oblasti životne sredine i društvenih pitanja					
16.1 Izraditi Plan praćenja životne sredine i društvenih pitanja (program praćenja ESMP-a)	Rizik: Nedosljedno ili nepotpuno praćenje; neotkrivena neusklađenost. Korist: Sistematsko praćenje učinka u oblasti životne sredine i društvenih pitanja.	EBRD PR1, PR3–PR6 i PR8–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	ŽICG; PIU; Izvođač; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; eksterni eksperti	Prije početka izgradnje	Plan praćenja ESMP-a odobren od strane ŽICG-a i Zajmodavaca; utvrđeni svi ključni pokazatelji (*vidjeti detalje u ESIA-i)
16.2 Uključiti praćenje u CESMP i ESMS	Rizik: Praćenje se ne sprovodi na lokaciji; nedostaci u prikupljanju podataka. Korist: Operativna kontrola u realnom vremenu.	EBRD PR1; EIB ESS 1	Izvođač; ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Prije početka izgradnje	CESMP i ESMS sadrže postupke praćenja i odgovornosti
16.3 Sprovoditi praćenje životne sredine (vode, vazduh, buka, biodiverzitet i zemljište)	Rizik: Uticaji na životnu sredinu nisu otkriveni; neusklađenost sa regulatornim standardima. Korist: Rano prepoznavanje i ublažavanje uticaja.	EBRD PR3 i PR6; EIB ESS 3 i 6; nacionalni standardi zaštite životne sredine	Izvođač; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; rukovodilac/slужbenik za poslove životne sredine; eksterne laboratorije	Tokom izgradnje i eksploatacije	Praćenje sprovedeno u skladu sa planom; rezultati u zakonskim granicama i granicama iz ESMP-a/ESIA-e; korektivne mjere primijenjene u slučaju prekoračenja graničnih vrijednosti
16.4 Sprovoditi	Rizik: Uticaji na rad,	EBRD PR2, PR4,	Izvođač; konsultant	Tokom izgradnje	Izvještaji o praćenju

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
praćenje društvenih pitanja (rad, zdravlje i bezbjednost i odnosi sa lokalnom zajednicom)	bezbjednost ili lokalnu zajednicu se ne prate. Korist: Usklađenost sa PR2, PR4, PR5 i PR10; unaprijeđeni socijalni ishodi.	PR5 i PR10; EIB ESS 2, 4, 5 i 10	Zajmodavaca (EIB) za praćenje; rukovodilac za zaštitu i zdravlje na radu; ŽICG; PIU	i eksploatacije	društvenih pitanja završeni; incidenti praćeni; slučajevi iz GRM-a dokumentovani i riješeni
16.5 Sprovoditi praćenje biodiverziteta i kritičnih staništa	Rizik: Uticaji na osjetljive vrste i staništa nisu otkriveni. Korist: Prilagodljivo upravljanje zasnovano na dokazima.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Izvođač; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; ekspert za biodiverzitet; ECoW	Tokom izgradnje i nakon izgradnje (najmanje dvije godine)	Praćenjem potvrđeni NNL i usklađenost sa BMP-om i zahtjevima za kritična staništa
16.6 Pratiti usklađenost u oblasti kulturne baštine	Rizik: Lokaliteti kulturne baštine oštećeni ili zanemareni. Korist: Zaštita kulturnih dobara.	EBRD PR8; EIB ESS 8	Izvođač; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; konsultant za CHMP; ŽICG	Tokom izgradnje	Izvještaji potvrđuju sprovođenje CHMP-a i CFP-a; nisu zabilježena neovlašćena narušavanja
16.7 Pratiti zaštitu i zdravlje na radu (OHS)	Rizik: Povrede radnika i nebezbedni postupci. Korist: Smanjen broj incidenata i usklađenost sa PR2/PR4.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Izvođač; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; rukovodilac za zaštitu i zdravlje na radu; ŽICG	Tokom izgradnje i eksploatacije	Kontrole zaštite i zdravlja na radu sprovedene; incidenti evidentirani i korektivne mjere primijenjene
16.8 Uključivati zainteresovane strane i pratiti pritužbe	Rizik: Pritužbe nisu riješene; nezadovoljstvo zainteresovanih strana. Korist: Transparentno i respozivno uključivanje.	EBRD PR10; EIB ESS 10	ŽICG; PIU; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; Izvođač	Tokom izgradnje i eksploatacije	Evidencije GRM-a se vode; povratne informacije zainteresovanih strana se prate i razmatraju; konsultacije dokumentovane

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
16.9 Izvještavati Zajmodavce	Rizik: Neusklađenost sa uslovima finansiranja. Korist: Očuvano povjerenje zajmodavaca i transparentnost.	EBRD PR1; EIB ESS 1	ŽICG; PIU; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Izgradnja: polugodišnje; eksploatacija: godišnje	Izvještaji dostavljeni u predviđenim rokovima; nalazi prihvaćeni od strane Zajmodavaca; značajne neusaglašenosti otklonjene
16.10 Sprovoditi interne i eksterne revizije	Rizik: Neutvrđeni sistemski problemi; nedovoljna odgovornost. Korist: Nezavisna provjera usklađenosti.	EBRD PR1, PR3–PR6 i PR8–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	ŽICG; eksterni revizori	Ključne faze izgradnje; tokom eksploatacije (prema potrebi)	Revizorski izvještaji završeni; preporuke sprovedene; korektivne mjere zaključene
16.11 Sprovoditi prilagodljivo upravljanje na osnovu rezultata praćenja	Rizik: Trajni uticaji uprkos mjerama ublažavanja. Korist: Kontinuirano unapređivanje učinka u oblasti životne sredine i društvenih pitanja.	EBRD PR1, PR3–PR6 i PR8–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	ŽICG; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje; Izvođač; PIU	Tokom izgradnje i eksploatacije	Rezultati praćenja razmotreni; ESMP/ESAP ažurirani prema potrebi; korektivne mjere sprovedene
16.12 Sprovoditi dokumentovanje i vođenje evidencija	Rizik: Gubitak dokaza; smanjena odgovornost. Korist: Dokumentacija spremna za reviziju za sve aspekte učinka u oblasti životne sredine i društvenih pitanja.	EBRD PR1; EIB ESS 1	ŽICG; PIU; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Tokom izgradnje i eksploatacije	Centralizovana arhiva praćenja životne sredine i društvenih pitanja se održava; sve evidencije arhivirane i dostupne

17 Nezavisne revizije i prilagodljivo upravljanje					
Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
17 Nezavisne revizije i prilagodljivo upravljanje					
17.1 Izabrati i angažovati nezavisne revizore	Rizik: Sukobi interesa ili nedjelotvorne revizije. Korist: Vjerodostojna i objektivna provjera usklađenosti u oblasti životne sredine i društvenih pitanja.	EBRD PR1, PR3–PR6 i PR8–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	ŽICG; PIU; eksterna revizorska kuća	Prije početka izgradnje i u ključnim fazama izgradnje	Imenovani nezavisni revizori sa odgovarajućim kvalifikacijama i iskustvom
17.2 Izraditi obuhvat i metodologiju revizije	Rizik: Nepotpuna procjena uticaja Projekta i usklađenosti. Korist: Ciljana provjera učinka u oblasti životne sredine, društvenih pitanja, zaštite i zdravlja na radu, kulturne baštine i biodiverziteta.	EBRD PR1, PR3–PR6 i PR8–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	Nezavisni revizori; ŽICG	Prije početka izgradnje / prema planu revizija	Utvrđen obuhvat revizije koji uključuje sve obaveze iz ESAP-a, ESMP-a, BMP-a, CESMP-a, CHMP-a, RAP-a i SEP-a
17.3 Sprovoditi nezavisne revizije u oblasti životne sredine i društvenih pitanja	Rizik: Neotkrivanje neusaglašenosti i nedjelotvorno ublažavanje. Korist: Utvrđivanje nedostataka i korektivnih mjera.	EBRD PR1, PR3–PR6 i PR8–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	Nezavisni revizori; ŽICG; PIU	Ključne faze izgradnje; početna faza eksploatacije	Revizorski izvještaji završeni; nalazi potvrđeni; preporuke formalno izdate
17.4 Provjeriti usklađenost u pogledu kritičnih staništa, biodiverziteta i NNL-a	Rizik: Neotkrivene povrede obaveza iz PR6 ili BMP-a. Korist: Obezbeđivanje izostanka neto gubitka i zaštite biodiverziteta.	EBRD PR6; EIB ESS 6	Nezavisni revizori; ekspert za biodiverzitet	Nakon izgradnje / početna faza eksploatacije	Revizijom potvrđena usklađenost sa PR6 i djelotvorno sprovođenje BMP-a
17.5 Provjeriti usklađenost u oblasti rada, zaštite i zdravlja na radu i bezbjednosti lokalne zajednice	Rizik: Povrede radnika, radni sporovi i nezgode koje pogađaju lokalnu zajednicu. Korist: Nezavisna potvrda upravljanja radom i bezbjednošću.	EBRD PR2 i PR4; EIB ESS 2 i 4	Nezavisni revizori; ekspert za zaštitu i zdravlje na radu	Tokom izgradnje i eksploatacije	Revizijom potvrđena usklađenost sa planovima zaštite i zdravlja na radu, rada i bezbjednosti lokalne zajednice; incidenti dokumentovani i riješeni

Mjera	Rizici u oblasti životne sredine i društvenih pitanja (odgovornost / koristi)	Zahtjev (propisi, zahtjevi EBRD-a za realizaciju, standardi EIB-a)	Resursi, investicione potrebe i odgovornost	Rok	Ciljni rezultat i kriterijumi vrednovanja uspješne realizacije
17.6 Prema potrebi, provjeriti sprovođenje RAP-a i usklađenost uključivanja zainteresovanih strana	Rizik: Sporovi ili pritužbe ostaju neriješeni; nedovoljno učešće lokalne zajednice. Korist: Transparentna procjena socijalnog učinka.	EBRD PR5 i PR10; EIB ESS 5 i 10	Nezavisni revizori; ekspert za društvena pitanja	Tokom izgradnje i eksploatacije	Revizijom potvrđeni sprovođenje RAP-a, funkcionalnost GRM-a i djelotvornost uključivanja zainteresovanih strana
17.7 Dokumentovati nalaze i preporuke	Rizik: Netransparentno izvještavanje; nedjelotvorne korektivne mjere. Korist: Jasna evidencija usklađenosti i potrebnih mjera.	EBRD PR1 i PR3–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	Nezavisni revizori; ŽICG	Nakon svake revizije	Revizorski izvještaji pripremljeni i dostavljeni ŽICG-u i Zajmodavcima; utvrđeni prioriteti među nalazima
17.8 Sprovesti korektivne i preventivne mjere	Rizik: Neusklađenost se nastavlja; uticaji se ponavljaju. Korist: Kontinuirano unapređenje i smanjenje rizika.	EBRD PR1 i PR3–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	ŽICG; Izvođač; PIU	Nakon revizije	Korektivne mjere sprovedene prema planu; djelotvornost provjerena naknadnim praćenjem
17.9 Uključiti rezultate revizije u prilagodljivo upravljanje	Rizik: Stečena iskustva se ne primjenjuju; mjere ublažavanja su zastarjele. Korist: Dinamično unapređivanje ESMS-a i CESMP-a.	EBRD PR1 i PR3–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	ŽICG; Izvođač	Tokom izgradnje i početne faze eksploatacije	ESMS, CESMP i ESAP ažurirani na osnovu preporuka revizije
17.10 Izvještavati Zajmodavce o rezultatima revizija	Rizik: Povreda uslova finansiranja; reputacioni rizik. Korist: Očuvano povjerenje zajmodavaca i odgovornost.	EBRD PR1 i PR3–PR10; EIB ESS 1 i 3–6	ŽICG; PIU; konsultant Zajmodavaca (EIB) za praćenje	Tokom izgradnje i eksploatacije	Rezultati revizija dostavljeni Zajmodavcima; značajni nalazi riješeni i zaključeni

PRILOG 2 – PLAN PRAĆENJA ZELENOG PROJEKTA

Ključni pokazatelji učinka	Učestalost izvještavanja	Rok za prvo izvještavanje	Svrha izvještavanja o KPI	Početno stanje i pretpostavke*	Ciljna vrijednost	Kanal izvještavanja	Mjesto KPI u pravnom sporazumu
Dužina izgrađenih, produženih ili modernizovanih željezničkih pruga	Jednokratno	2030	GET ublažavanje	0	39km	Izvještaj o realizaciji Projekta	GPMP
Uključivanje mjera prilagođavanja klimatskim promjenama	Jednokratno	2027	PA BB2	Nije uključeno u projektну dokumentaciju	Uključeno u projektну dokumentaciju	Izvještaj o realizaciji Projekta	GPMP